

DEUTSCH
FÜR MICH

WALDEMAR
GRZEBIEŃ

Program nauczania języka niemieckiego dla szkoły branżowej I stopnia

opracowany w ramach projektu

„Tworzenie programów nauczania oraz scenariuszy lekcji i zajęć wchodzących w skład zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces kształcenia ogólnego w zakresie kompetencji kluczowych uczniów niezbędnych do poruszania się na rynku pracy”

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2019

Redakcja merytoryczna – Elżbieta Witkowska

Recenzja merytoryczna – dr Danuta Koper

Agnieszka Szawan-Paras

Katarzyna Szczepkowska-Szczeńiak

dr Beata Rola

Redakcja językowa i korekta – Altix

Projekt graficzny i projekt okładki – Altix

Skład i redakcja techniczna – Altix

Warszawa 2019

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Aleje Ujazdowskie 28

00-478 Warszawa

www.ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC-BY-NC).

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl>

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP – OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA PROGRAMU	4
II. OGÓLNE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA – WYMAGANIA OGÓLNE	7
III. TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE.....	10
IV. WARUNKI I SPOSÓB REALIZACJI KSZTAŁCENIA	21
V. UKŁAD TREŚCI NAUCZANIA.....	23
VI. ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ.....	24
VII. MONITOROWANIE OSIĄGNIĘĆ UCZNIÓW I ZAŁOŻONYCH CELÓW PROGRAMOWYCH	32
VIII. DOSTOSOWANIE DO SPECJALNYCH POTRZEB EDUKACYJNYCH UCZNIÓW	33
IX. FORMY I METODY PRACY.....	37
X. WYKORZYSTANIE NARZĘDZI ICT	43
XI. ELEMENTY INTERDYSCYPLINARNE W PROGRAMIE – KOMPETENCJE KLUCZOWE	46
XII. SPOSOBY OCENIANIA OSIĄGNIĘĆ EDUKACYJNYCH UCZNIÓW	51
XIII. EWALUACJA PROGRAMU	59
XIV. BIBLIOGRAFIA.....	61

I. WSTĘP – OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA PROGRAMU

Program nauczania języka niemieckiego *Deutsch für mich* przeznaczony jest dla uczniów szkoły branżowej I stopnia, poziom III.BS1.2. Jest to kontynuacja nauki języka obcego, nowożytnego nauczanego jako drugi w szkole podstawowej. Zgodnie z ESOKJ uczeń powinien na zakończenie tego etapu opanować język niemiecki na poziomie A2.

Adresatem programu jest uczeń, który uczył się już języka niemieckiego w ośmioletniej szkole podstawowej i który będzie rozwijał swoje umiejętności językowe w szkole branżowej. Jest to uczeń nakierowany na praktyczny sposób zdobywania wiedzy i umiejętności. Uczeń ten będzie wykorzystywał język niemiecki nie tylko w życiu prywatnym, ale także w pracy zawodowej.

Zawarte w programie cele ogólne i szczegółowe zgodne są z nową podstawą programową (Dz. U. z 2018 r. poz. 1679).

Nauka w branżowej szkole I stopnia trwa 3 lata. Obejmuje ona zarówno przedmioty ogólne, jak i zawodowe w zakresie jednej kwalifikacji. Zgodnie z ramowym planem nauczania (Dz. U. z 2019 poz. 639) język niemiecki nauczany jest w szkole branżowej I stopnia w wymiarze 5 godzin w trzyletnim okresie nauczania, co daje minimalnie 150 godzin w całym cyklu nauczania:

- I klasa – 2 godziny lekcyjne tygodniowo,
- II klasa – 2 godziny lekcyjne tygodniowo,
- III klasa – 1 godzina lekcyjna tygodniowo.

Po ukończeniu branżowej szkoły I stopnia i zdaniu egzaminu z kwalifikacji absolwent uzyska dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe, a także otrzyma wykształcenie zasadnicze branżowe.

Program nauczania *Deutsch für mich* oparty jest na założeniach trzech koncepcji: konektywizmu, konstruktywizmu i interakcjonizmu.

Ludzki umysł porównać można do „neuronalnej siatki” (Ballweg, Drumm, Hufeisen 2013, s.17). Poprzez użycie poszczególnych słów aktywują się w naszym umyśle powiązania z innymi słowami i wyrażeniami. W ten sposób natychmiast przypominamy sobie inne pokrewne słownictwo. Koncepcja **konektywizmu** przedstawia naukę jako proces, podczas którego wiedza nie jest zapisywana jako oddzielne jednostki, lecz w formie powiązań pomiędzy poszczególnymi jej elementami. Nabywając nowe wiadomości lub umiejętności, uczeń tworzy tzw. węzły wiedzy. Uczenie się polega na łączeniu poszczególnych

węzłów, tworząc w ten sposób sieć połączeń. Zadaniem uczącego się jest jej pielęgnowanie i rozwijanie. Dla nauczyciela wynika z tego, że nowe informacje musi przekazywać w taki sposób, by uczniowie mogli wiązać je w szersze struktury.

Nowego słownictwa nie należy zapisywać jako tzw. słówek, lecz w pełnych zdaniach, prezentować za pomocą objaśnień, synonimów lub antonimów. Zgodnie z zasadą pracy mózgu, zdania te powinny nieść też ze sobą pewien ładunek emocji, by zostać lepiej zapamiętane.

Konstruktywizm wychodzi z założenia, że nauczyć się możemy tylko tego, co rozumiemy. Uczenie się jest możliwe wyłącznie poprzez dołączenie nowej wiedzy do już posiadanej. Proces uczenia się jest też „aktywnym konstruowaniem swojej wiedzy” (Ballweg i in. 2013, str. 18). Uczeń przyswaja i zachowuje treści nauczania na bazie tego, co już zna. Nauczyciel prezentując nowy temat, powinien więc odwoływać się do wiedzy już posiadanej przez ucznia. Nauczyciel szkoły branżowej I stopnia powinien na początku nauki odnosić się do wiedzy i umiejętności, które uczeń zdobył w szkole podstawowej, a później do tych zdobytych na poprzednich lekcjach. Zaczynając nową lekcję, nauczyciel powinien nawiązywać do znanego już słownictwa, znanych struktur lub wiadomości i faktów. Konstruktywizm akcentuje aktywną rolę ucznia w zdobywaniu wiedzy. Nikogo nie można niczego nauczyć wbrew jego woli. Uczeń musi nauczyć się sam. Rolą nauczyciela jest zatem stworzenie atmosfery i warunków sprzyjających przyjęciu przez ucznia odpowiedzialności za swoje uczenie się. Jego rola zmienia się znacząco. Ma on ucznia wspierać, wskazując mu drogę, którą ten będzie podążał i motywować go do nauki. Tak więc nauczyciel staje się doradcą i moderatorem.

Trzecią teorią, na której opiera się niniejszy program nauczania, jest **interakcjonizm**. Człowiek uczy się bowiem zarówno indywidualnie, jak i w swoim „otoczeniu socjalnym” (Ballweg i in. 2013, str. 19). Rozwój językowy człowieka jest według tej teorii „zależny od możliwości i doświadczeń, które zbierane są poprzez obcowanie z innymi ludźmi” (Ballweg i in. 2013, str. 19). To z nimi wymieniamy nasze pomysły i rozwiązania problemów, używając jednocześnie języka. Uczenie się następuje poprzez mówienie i słuchanie. A więc w trakcie lekcji sens ma nie tylko uczenie się indywidualne, ale także wzajemne. Nauczyciel powinien stosować tak często, jak to tylko możliwe, naturalne formy komunikacji, takie jak rozmowy, dialogi oraz maile, itp. Ponieważ człowiek najlepiej uczy się wchodząc w interakcje z innymi ludźmi, nauczyciel winien stosować metody wzajemnego uczenia się i współdziałania. Wszelka praca w grupach lub parach, przyjmowanie ról lub zadań czyni ucznia z jednej strony aktywnym w zdobywaniu wiedzy, a z drugiej pozwala mu uczyć się od innych. Tak więc centralną pozycję w procesie uczenia się zajmuje otoczenie socjalne

ucznia. Oznacza ono “wzajemne wpływanie na siebie jednostek (lub grup ludzkich) w ich działaniach (Edmondson / House 2006: 238). Rozwój językowy człowieka jest więc zależny od możliwości i doświadczeń, które zbiera w kontaktach z innymi ludźmi.

II. OGÓLNE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA – WYMAGANIA OGÓLNE

Celem kształcenia w branżowej szkole I stopnia jest “przygotowanie uczniów do uzyskania kwalifikacji zawodowych, a także (...) do pracy i życia w warunkach współczesnego świata. Kształcenie ogólne w branżowej szkole I stopnia otwiera proces uczenia się przez całe życie. Poza kształceniem zawodowym, branżowa szkoła I stopnia ma za zadanie wyposażyć uczniów w odpowiedni zasób wiedzy ogólnej, która stanowi fundament wykształcenia.” (Dz. U. z 2018 r. poz. 1679)

Celem kształcenia ogólnego w branżowej szkole I stopnia (Dz. U. z 2018 r. poz. 1679) jest:

- 1) przyswojenie przez uczniów określonego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyk;
- 2) zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów;
- 3) kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.

Program nauczania *Deutsch für mich* służy też rozwijaniu najważniejszych umiejętności o charakterze podnadprzedmiotowym, co jest zadaniem każdego nauczyciela pracującego w szkole branżowej I stopnia. (Dz. U. z 2018 r. poz. 1679):

- 1) czytanie – umiejętność rozumienia, wykorzystania i refleksyjnego przetworzenia tekstów, w tym tekstów na temat kultury, prowadząca do osiągnięcia własnych celów, rozwoju osobowego oraz aktywnego uczestnictwa w życiu społeczeństwa;
- 2) myślenie matematyczne – umiejętność wykorzystania narzędzi matematyki w życiu codziennym oraz formułowania sądów opartych na rozumowaniu matematycznym;
- 3) myślenie naukowe – umiejętność wykorzystania wiedzy o charakterze naukowym do identyfikowania i rozwiązywania problemów, a także formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych, dotyczących przyrody i społeczeństwa;
- 4) umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w językach obcych zarówno w mowie, jak i w piśmie;
- 5) umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi;
- 6) umiejętność wyszukiwania, selekcjonowania i krytycznej analizy informacji;
- 7) umiejętność rozpoznawania własnych potrzeb edukacyjnych oraz uczenia się;
- 8) umiejętność pracy zespołowej.

Szkoła branżowa I stopnia ma przygotować uczniów do życia w społeczeństwie informacyjnym. Program *Deutsch für mich* zakłada kształcenie umiejętności wyszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji ze źródeł cyfrowych oraz wychowania uczniów do właściwego odbioru i wykorzystania mediów cyfrowych.

Nauczyciel w swojej pracy powinien uwzględnić też ogólne cele wychowawcze, umiejętności i postawy sprzyjające ich dalszemu rozwojowi indywidualnemu i społecznemu, takie jak: uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, szacunek dla innych ludzi, ciekawość poznawcza, kreatywność, przedsiębiorczość, kultura osobista, gotowość do uczestnictwa w kulturze, gotowość do podejmowania inicjatyw oraz do pracy zespołowej, kształtowanie postawy obywatelskiej, postawy poszanowania tradycji i kultury własnego narodu, a także postawy poszanowania dla innych kultur i tradycji oraz zapobieganie wszelkiej dyskryminacji. (Dz. U. z 2018 r. poz. 1679).

Ministerstwo Edukacji wskazuje, że „wychowanie młodego pokolenia jest zadaniem rodziny i szkoły, która w swojej działalności musi uwzględniać wolę rodziców, ale także i państwa, do którego obowiązków należy stwarzanie właściwych warunków wychowania. Wychowanie jest procesem, który odbywa się w każdym momencie życia dziecka: w domu, w szkole, na wakacjach, tam, gdzie młody człowiek przebywa – wszystko co się dzieje wokół dziecka ma znaczenie wychowawcze” (Ministerstwo Edukacji Narodowej, Informacja).

Program *Deutsch für mich* zawiera wszystkie cele ogólne dla języka obcego nowożytnego zawarte w podstawie programowej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1679):

I. Znajomość środków językowych.

Uczeń posługuje się w miarę rozwiniętym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.

II. Rozumienie wypowiedzi.

Uczeń rozumie proste, typowe wypowiedzi ustne, artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka, a także proste wypowiedzi pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

III. Tworzenie wypowiedzi.

Uczeń samodzielnie formułuje krótkie, proste, zrozumiałe wypowiedzi ustne i pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

IV. Reagowanie na wypowiedzi.

Uczeń uczestniczy w rozmowie i w typowych sytuacjach reaguje w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub pisemnie, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

V. Przetwarzanie wypowiedzi.

Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Program *Deutsch für mich* daje szansę na rozwój każdego dziecka z poszanowaniem jego godności, indywidualności i potrzeb, co jest zgodne z ideą edukacji włączającej. Bogucka (2010) postrzega edukację włączającą jako obowiązek społeczeństwa, które powinno być odpowiedzialne za zmniejszenie skutków niepełnosprawności i włączenie tych osób do życia społecznego. Dla szkół oznacza to zniesienie wszelkich barier mentalnych, psychologicznych, edukacyjnych, technicznych, organizacyjnych i architektonicznych, które uniemożliwiają bądź utrudniają uczniom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi funkcjonowanie w swojej szkole obwodowej.

Najważniejszym czynnikiem edukacji włączającej jest elastyczność, czyli założenie, że dzieci są różne i uczą się w różnym tempie. Ta różnorodność będzie dużym wyzwaniem dla nauczyciela. Powinien on bowiem:

- wspierać rozwój uczniów niepełnoprawnych, biorąc pod uwagę ich indywidualne potrzeby oraz uwzględniając różne aspekty tego rozwoju: emocjonalny, poznawczy, twórczy, społeczny, fizyczny i moralny,
- stworzyć odpowiedni klimat,
- budować partnerskie i nacechowane życzliwością relacje z uczniami i ich rodzicami,
- organizować właściwą przestrzeń nauczania,
- dostosowywać materiały,
- udzielać wsparcia technicznego,
- podchodzić do nauczania elastycznie w zakresie treści programowych,
- stosować różnorodne i odpowiednie metody i formy pracy,
- tak oceniać postępy ucznia, by motywować go do nauki i wspierać jego rozwój.

III. TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

I. Znajomość środków językowych

Program nauczania *Deutsch für mich* zakłada realizację wszystkich obowiązkowych **treści nauczania** (wymagań szczegółowych) zawartych w podstawie programowej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1679), które w zakresie znajomości środków językowych ujęte zostały w kręgi tematyczne. Większość z nich pokrywa się z kręgami tematycznymi z podstawy programowej. Niekiedy dodano jednak nowe propozycje. Wynika to z wagi niektórych zagadnień i konieczności uwzględnienia ich w szerszym zakresie. Należy zwrócić uwagę, że przedstawione przykłady są tylko propozycjami do wyboru przez nauczyciela, który powinien się kierować zakresem materiału przerabianego w szkole podstawowej, poziomem językowym, zainteresowaniami swoich uczniów, itp. Do poszczególnych kręgów tematycznych z podstawy programowej nie zaproponowano liczby godzin lekcyjnych przeznaczonych na jego realizację. Decyzja w tej sprawie należy do nauczyciela, który najlepiej wie, ile czasu w danej klasie potrzeba, by zrealizować poszczególne zagadnienia.

Program zaleca realizację treści nauczania w układzie spiralnym.

- 1) Człowiek – np. dane personalne (wypełnianie autentycznych formularzy, itp.), wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, mocne i słabe strony ucznia, przyjaciele ucznia, bohaterowie dnia codziennego (np. Nina Fuchs, Nina Muller, Margaret Baumann, itp.), kobiety a mężczyźni, najpiękniejszy lub najważniejszy dzień życia, dylematy etyczne (np. „dylemat wagonika”, „śmierć żołnierza”, „odpowiedzialność lidera”, „rodzice i dzieci w obozie koncentracyjnym”, „ratowanie tonącego”, „transportowanie broczącego krwią rannego w wypadku własnym samochodem”, „antidotum”, kolejność udzielania pierwszej pomocy, pomaganie alkoholikowi, itp.), uczucia i emocje (np. historia miłosna, miłość w tekstach piosenek, szczęście, przyjaźń, marzenia, stres, itd.), przesady, itp.;
- 2) Kraje i ich mieszkańcy: np. kraje europejskie i wybrane kraje pozaeuropejskie, języki słowiańskie, germańskie i romańskie, dialekty niemieckie, niemieckie słowa w języku polskim i słowa polskie w języku niemieckim, fałszywi przyjaciele, itp.;
- 3) Ubrania – np. części garderoby, kompletowanie ubioru na różne okazje, stroje piłkarskie, sposób ubierania się członków rodziny ucznia, stroje eleganckie i sportowe, projektowanie mundurków szkolnych, zakup ubrania, Anna Burda, itp.;
- 4) Dom – np. miejsce zamieszkania, opis własnego domu lub mieszkania, pomieszczenia, wyposażenie domu w sprzęt techniczny, urządzenie własnego pokoju, zalety i wady mieszkania w mieście lub na wsi, wymarzone miejsce

do mieszkania, wynajmowanie mieszkania, oprawa i obowiązki lokatorów bloku lub kamienicy czynszowej, budżet domowy, podstawowe naprawy w domu, problemy związane z przewodzątką, itp.;

- 5) Szkoła – np. przedmioty nauczania, oceny szkolne, typowy dzień ucznia, przybory szkolne na poszczególnych przedmiotach, wymagania, idealna szkoła, szkoła ucznia, ulubiony przedmiot ucznia, mundurki szkolne, wycieczki szkolne, prawa i obowiązki ucznia, szkolna wymiana uczniowska, nauka w grupach, gazetka szkolna, sposoby uczenia się, życie szkolne, kształcenie pozaszkolne, itp.;
- 6) Praca – np. różne zawody i czynności z nimi związane, bliższe informacje o zawodach, wady i zalety wybranych zawodów, wymarzony zawód, zawody przyszłości, zawód rodziców ucznia, typowy dzień pracy rodziców ucznia, warunki pracy i zatrudnienia, oferty pracy, życiorys, pierwszy dzień w pracy, ludzie sukcesu, relacje ludzi o ich pracy, praca za granicą, praca dorywcza, praca zmianowa, prawa i obowiązki pracownika, kryteria wyboru zawodu, itp.
- 7) Życie rodzinne – np. stosunki pokrewieństwa, rodzina ucznia, życie rodzinne w wybranym kraju świata a w Polsce, rodzina wielopokoleniowa, typowy dzień w rodzinie, obchodzenie imienin i urodzin, składanie życzeń, dawanie prezentów, zapraszanie na uroczystości rodzinne, okresy życia (np. dzieciństwo, młodość, wiek dojrzały, starość), czynności dnia codziennego, podstawowe czynności wynikające z prowadzenia domu, styl życia, konflikty i problemy, historie życia seniorów, historia życia dziadków lub pradziadków, ucznia, seniorzy na emeryturze, problemy wynikające ze wspólnego mieszkania ludzi młodych i starszych, itp.;
- 8) Czas wolny i życie towarzyskie – np. formy spędzania wolnego czasu, spędzanie wolnego czasu z kolegami i przyjaciółmi, wspólne wyjście do kina lub kawiarni, zamawianie kawy i ciastka w kawiarni, przebieg wolnego dnia, spędzanie weekendu i wieczoru, rodzaje biletów, zakup biletów do kina, teatru, do muzeum i na koncert, wolny czas w mieście i na wsi, ulubiona muzyka ucznia, program telewizyjny, ulubiona audycja telewizyjna lub radiowa ucznia, wakacje w mieście, ostatnie wakacje ucznia, zainteresowania ucznia, określanie czasu, itp.;
- 9) Święta kościelne i uroczystości – np. wigilia Bożego Narodzenia w Niemczech i w Polsce, św. Mikołaj, zwyczaje adwentowe w Niemczech, Wielki Post i Wielkanoc, święto Trzech Króli, Zielone Świątki, Wszystkich Świętych w Niemczech i w Polsce, uroczystości kościelne lub świeckie, (np. ślub, chrzest, bierzmowanie i konfirmacja, pogrzeb, itp.), itd.;
- 10) Żywnienie – np. artykuły spożywcze, ulubione potrawy, przygotowywanie posiłków, lokale gastronomiczne, zwyczaje żywieniowe w Niemczech i w Polsce, typowe potrawy niemieckie, śniadanie w wybranych krajach świata, podstawowe czynności w kuchni, zdrowe odżywianie się, zamawianie posiłku i płacenie za niego w restauracji, wyposażenie kuchni dawniej i dziś, itp.;

- 11) Zakupy i usługi – np. rodzaje sklepów, rodzaje towarów, sprzedawanie i kupowanie, orientacja w supermarkecie, zalety i wady zakupów w małym sklepie i supermarkecie, ułożenie towarów w supermarkecie, składanie reklamacji, obsługa bankomatu, płacenie kartą, sprawy do załatwienia w mieście, reklama, korzystanie z usług, środki płatnicze, itp.;
- 12) Podróżowanie – np. rodzaje środków transportu, rozkłady jazdy pociągów i autobusów, zakup biletów na pociąg i autobus, na dworcu, na lotnisku, orientacja w mieście, poruszanie się po mieście, kartka pocztowa z wycieczki lub wakacji, biuro podróży, zwiedzanie, informacja turystyczna, baza noclegowa (np. nocleg w hotelu robotniczym lub podczas wymiany uczniowskiej), itp.;
- 13) Kultura – np. dziedziny kultury, twórcy kultury i ich dzieła (np. Johann Sebastian Bach, Amadeus Mozart, Ludwig van Beethoven, Johann Wolfgang von Goethe, Friedrich Maria Schiller, Anne Sophie Mutter, Thomas Mann, Marlene Dietrich, itp.), uczestnictwo w kulturze (np. wizyta w filharmonii, w teatrze, w muzeum, itp.), korzystanie z tekstów kultury (np. fragmentów dzieł literackich, itp.), wydarzenia kulturalne, książki tradycyjne i cyfrowe, informacje o postaciach nauki i sportu, media, znane niemieckie placówki kulturalne i naukowe (np. Das Deutsche Museum, Humboldt-Universität, Uniwersytet w Heidelbergu, itp.), itd.;
- 14) Sport – np. dyscypliny sportowe, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, sporty letnie, lekcje wychowania fizycznego w szkole niemieckiej, uprawianie sportu amatorskiego, sport wyczynowy, zasady gry w piłkę nożną, itp.;
- 15) Zdrowie – np. części ciała, samopoczucie, objawy i leczenie wybranych chorób (np. grypy, grypy żołądkowej, zapalenia płuc, itp.), wizyta u lekarza, zdrowy tryb życia, niepełnosprawności, problemy osób niepełnosprawnych, uzależnienia i ich negatywne skutki, (np. palenie papierosów, alkoholizm, narkomania, pracoholizm, itp.);
- 16) Nauka i technika – np. najważniejsze wynalazki i odkrycia naukowe w historii świata (np. wynalezienie druku, itp.), urządzenia cyfrowe w szkole ucznia, obsługa smartfonów, ciekawostki ze świata nauki i techniki, świat bez telefonów komórkowych i smartfonów, obsługa i korzystanie z urządzeń cyfrowych, surfowanie w Internecie, korzystanie z Internetu, znajdowanie przyjaciół w Internecie, wielkie postaci świata nauki (np. Albert Einstein, Alexander von Humboldt, Max Planck), technologie informacyjno-komunikacyjne, media społecznościowe, itp.
- 17) Świat przyrody – np. klimat w wybranych rejonach świata, pogoda, zjawiska atmosferyczne, prognoza pogody, typy krajobrazów, aktywności w czasie różnej pogody, rośliny i zwierzęta, ulubione zwierzę ucznia, zagrożenia środowiska naturalnego, problemy związane ze śmieciami, ochrona środowiska naturalnego w Niemczech i w Polsce, segregowanie śmieci, działania na rzecz środowiska naturalnego w domu ucznia, klęski żywiołowe, bogactwa naturalne w Niemczech i w Polsce, elektrownie atomowe, przemysł a ochrona środowiska, itp.;

- 18) Państwo i społeczeństwo – np. wybrane, ważne wydarzenia polityczne, religijne i sportowe w historii świata (np. upadek muru berlińskiego, zamach na WTC, reformacja, lądowanie na księżycu, mistrzostwo świata w piłce nożnej Niemców, itd.), konflikty wewnętrzne i międzynarodowe, problemy imigrantów, integracja uchodźców, podział administracyjny Niemiec i Polski, życie bezpośrednio po wojnie, zjednoczenie Niemiec, ważne postaci polityki (np. Karl der Große, Otto III, Otto von Bismarck), przestępczość, polityka społeczna, itp.;
- 19) Elementy wiedzy o krajach niemieckiego obszaru językowego oraz o Polsce – np. wybrane miasta niemieckiego obszaru językowego (np. Berlin, Hamburg, Monachium, Wiedeń, Zurich, itd.), wybitne postaci z historii Niemiec (np. Martin Luther, Ferdinand Porsche, itp.), znane niemieckie wydarzenia kulturalne i społeczne (np. Oktoberfest, Weihnachtsmarkt, Buchmesse, Berlinale, Engadin Skimarathon, karnawał, itd.), kontekst międzykulturowy (np. przedstawianie się podczas rozmowy telefonicznej, stosunek do kobiet, gościnność, itp.), powstanie i podstawowe zasady Unii Europejskiej, integracja europejska, uchodźcy i problemy wynikające z ich integracji w Europie, itp.;

Dla zaistnienia właściwej komunikacji językowej niezbędna jest znajomość gramatyki języka obcego. Jej nauczania nie należy jednak oddzielać od pracy nad rozwijaniem słownictwa. Program nauczania *Deutsch für mich* zakłada wprowadzenie i ćwiczenie następujących struktur gramatycznych:

1) Rodzajnik:

- użycie rodzajnika nieokreślonego,
- użycie rodzajnika określonego,
- użycie rzeczownika bez rodzajnika.

2) Rzeczownik:

- odmiana rzeczownika (deklinacja mocna i słaba) w liczbie pojedynczej,
- tworzenie liczby mnogiej,
- rzeczowniki złożone,
- rzeczowniki zdrobniałe,
- rzeczowniki określające zawód i wykonawcę czynności,
- rzeczowniki z przyrostkami: *-e, -ej, -heit, -keit, -ler, -schaft, -ion, -tät, -in, -um, -ung, -ium, -ment, -ling,*
- rzeczowniki tworzone od czasowników,
- rzeczownik po określeniu miary i wagi,
- rekcja rzeczownika.

3) Zaimek:

- zaimki osobowe,
- zaimek nieosobowy *es*,
- zaimek zwrotny *sich*,
- zaimki dzierżawcze,

- zaimki wskazujące: *der, dieser, jener*,
- zaimki pytające: *wer, was, wann, welcher, was für ein, warum*,
- zaimki nieokreślone: *alle, einige, etwas, jeder, jemand, man, niemand, nichts, alles*,
- zaimki względne: *der, welcher*.

4) Przymiotnik:

- przymiotnik w funkcji orzecznika,
- przymiotnik jako przydawka:
 - z rodzajnikiem określonym i zaimkiem wskazującym *dieser, jener, derselbe*,
 - z rodzajnikiem nieokreślonym, zaimkiem dzierżawczym i z przeczeniem *kein*,
 - bez rodzajnika,
 - po zaimkach pytających i nieokreślonych *Was für ein?*,
 - po zaimkach liczebnych *beide, alle, viele, wenige, manche, andere, einige, folgende*,
 - po liczebniku,
 - w formie stopnia wyższego i najwyższego,
- regularne i nieregularne stopniowanie przymiotnika,
- przymiotnik w porównaniach,
- przymiotniki utworzone od nazw miast, krajów i części świata,
- przymiotniki z przedrostkiem *un-*.

5) Liczebnik:

- liczebniki główne,
- liczebniki porządkowe,
- liczebniki mnożne i nieokreślone *zweimal, viel*,
- użycie liczebników w oznaczeniu miary i wagi, powierzchni i objętości: *zwei Quadratmeter, drei Liter*,

6) Przysłówek:

- przysłówki zaimkowe w pytaniu i odpowiedzi: *worauf?, darauf*,
- regularne i nieregularne stopniowanie przysłówek,
- przysłówki czasu i miejsca: *morgen, bald, dann, endlich, damals, gestern, heute, hier, dort, draußen, drüben, unten, oben, links, rechts*.

7) Partykuła:

- użycie partykuł: *sehr, besonders, viel, erst, sogar, immer, etwa, eben, ziemlich, aber, denn, mal, doch, ja*.

8) Przyimek:

- przyimki z celownikiem: *ab, aus, bei, gegenüber, mit, nach, seit, von, zu*,
- przyimki z biernikiem: *bis, durch, entlang, für, gegen, ohne, um*,
- przyimki z celownikiem lub biernikiem: *an, auf, in, hinter, neben, unter, über, vor, zwischen*,
- przyimki z dopełniaczem: *statt, trotz, während, wegen*.

9) Czasownik:

- formy czasowe – strona czynna czasownika: *Präsens, Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt, Futur I*,
- czasowniki posiłkowe: *haben, sein, werden*,
- czasowniki mocne,
- czasowniki rozdzielnie i nierozdzielnie złożone,
- czasowniki zwrotne,
- czasowniki modalne w trybie oznajmującym w czasach: *Präsens i Präteritum*,
- czasowniki modalne w trybie przypuszczającym w czasie *Präteritum*,
- czasownik *lassen*,
- formy imiesłowowe czasownika: Partizip I,
- tryb rozkazujący,
- bezokolicznik z *zu* i bez *zu* w zdaniach w czasach *Präsens, Präteritum i Perfekt*,
- strona bierna czasownika (Vorgangspassiv): *Präsens, Präteritum i Perfekt*,
- strona bierna z czasownikiem modalnym: *Präsens i Präteritum*,
- tryb przypuszczający:
 - *Konjunktiv II: -Präteritum*,
- tryb warunkowy *Konditionalis I*,
- rekcja czasowników.

10) Składnia:

- zdania pojedyncze: oznajmujące, pytające i rozkazujące,
- szyk wyrazów: prosty i przestawny oraz szyk zdania podrzędnie złożonego,
- przeczenia: *nein, nicht, nichts, kein, nie, niemals* i ich miejsce w zdaniu,
- zdania złożone współrzędnie ze spójnikami: *aber, denn, oder, und, sondern, deshalb, sonst, trotzdem* oraz zdania bezspójnikowe,
- zdania podrzędnie złożone:
 - zdania podmiotowe: *dass*,
 - zdania okolicznikowe przyczyny: *weil, da*,
 - zdania okolicznikowe czasu: *als, wenn, bevor, bis, nachdem, seitdem, während*,
 - zdania warunkowe rzeczywiste: *wenn + Präsens*,
 - zdania warunkowe nierzeczywiste: Konjunktiv Präteritum czasowników *haben, sein* oraz czasowników modalnych i *Konditionalis I*,
 - zdania przyzwalające: *obwohl*,
 - zdania okolicznikowe celu *damit*, i konstrukcja bezokolicznikowa *um... zu*,
 - zdanie przydawkowe z zaimkiem względnym.

II. Rozumienie wypowiedzi ustnych

Rozwijając sprawność rozumienia ze słuchu nauczyciel powinien stosować proste i typowe wypowiedzi, np. instrukcje, komunikaty, ogłoszenia, rozmowy, uproszczone teksty. Najlepiej gdy będą one artykułowane wyraźnie przez rodzimych użytkowników języka niemieckiego w standardowej odmianie języka. Nauczyciel powinien stosować ćwiczenia, w których uczniowie będą:

- 1) określali główną myśl całego tekstu,
- 2) określali główną myśl poszczególnych części tekstu,
- 2) znajdowali w tekście określone informacje,
- 3) określali intencje nadawcy lub autora tekstu,
- 4) określali kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację, uczestników) oraz
- 5) rozróżniali formalny i nieformalny styl wypowiedzi.

III. Rozumienie wypowiedzi pisemnych

Rozwijając sprawność rozumienia tekstu pisanego nauczyciel powinien stosować proste wypowiedzi pisemne, np. napisy informacyjne, listy, broszury, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, instrukcje obsługi, artykuły prasowe i teksty narracyjne. Pracując nad takimi tekstami uczeń powinien:

- 1) określać główną myśl całego tekstu,
- 2) określać główną myśl poszczególnych części tekstu,
- 2) znajdować w tekście określone informacje,
- 3) określać intencje nadawcy lub autora tekstu,
- 4) określać kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu),
- 5) rozpoznawać związki między poszczególnymi częściami tekstu oraz
- 6) rozróżniać formalny i nieformalny styl wypowiedzi.

IV. Tworzenie wypowiedzi ustnych

Uczeń powinien umieć tworzyć krótkie, proste i zrozumiałe wypowiedzi ustne. W ćwiczeniach rozwijających tworzenie wypowiedzi ustnych uczeń powinien:

- 1) opisywać ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności,
- 2) opowiadać o wydarzeniach z życia codziennego i komentować je,
- 3) przedstawiać fakty z przeszłości i teraźniejszości,
- 4) relacjonować wydarzenia z przeszłości,
- 5) wyrażać i uzasadniać swoje opinie, poglądy i uczucia,
- 6) przedstawiać opinie innych osób,
- 7) przedstawiać zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów,
- 8) opisywać intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość,
- 9) opisywać doświadczenia swoje i innych osób,
- 10) wyrażać pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości,
- 11) wyjaśniać sposób obsługi prostych urządzeń oraz
- 12) stosować formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji.

V. Tworzenie wypowiedzi pisemnych

Uczeń powinien także umieć tworzyć krótkie, proste i zrozumiałe wypowiedzi pisemne (np. wiadomość, opis, notatka, ogłoszenie, zaproszenie, ankieta, pocztówka, wiadomość email, list prywatny, prosty list formalny). W ćwiczeniach rozwijających tworzenie wypowiedzi pisemnych uczeń powinien:

- 1) opisywać ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności,
- 2) opisywać wydarzenia z życia codziennego i komentować je,
- 3) przedstawiać fakty z przeszłości i teraźniejszości,
- 4) relacjonować wydarzenia z przeszłości,
- 5) wyrażać i uzasadniać swoje opinie, poglądy i uczucia,
- 6) przedstawiać opinie innych osób,
- 7) przedstawiać zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów,
- 8) opisywać intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość,
- 9) opisywać doświadczenia swoje i innych osób,
- 10) wyrażać pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości,
- 11) wyjaśniać sposób obsługi prostych urządzeń,
- 12) stosować zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze oraz
- 13) stosować formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji.

VI. Reagowanie ustne na wypowiedzi

Po zakończeniu nauki w szkole branżowej I stopnia uczeń powinien także umieć reagować ustnie w sposób zrozumiały w typowych sytuacjach:

- 1) nawiązywać kontakty towarzyskie (np. przedstawiać siebie i inne osoby, udzielać podstawowych informacji na swój temat i pytać o dane rozmówcy i innych osób),
- 2) rozpoczynać, prowadzić i kończyć rozmowę.
- 3) stosować formy grzecznościowe,
- 4) uzyskiwać i przekazywać informacje i wyjaśnienia,
- 5) prowadzić proste negocjacje w typowych sytuacjach życia codziennego,
- 6) proponować, przyjmować i odrzucać propozycje i sugestie,
- 7) prosić o pozwolenie, udzielać i odmawiać pozwolenia,
- 8) wyrażać swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pytać o opinie, preferencje i życzenia innych,
- 9) wyrażać emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie, itp.),
- 10) prosić o radę i udzielać rady,
- 11) wyrażać prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby,
- 12) wyrażać skargę, przepraszać, przyjmować przeprosiny,
- 13) prosić o powtórzenie bądź wyjaśnienie tego, co powiedział rozmówca.

VII. Reagowanie w formie pisemnej na wypowiedzi

Uczeń powinien także umieć reagować w formie prostego tekstu pisanego (np. email, wiadomość, list prywatny i prosty list formalny, itp.) w typowych sytuacjach:

- 1) nawiązywać kontakty towarzyskie (np. przedstawiać siebie i inne osoby, udzielać podstawowych informacji na swój temat i pytać o dane rozmówcy, i innych osób),
- 2) uzyskiwać i przekazywać informacje i wyjaśnienia,
- 3) prowadzić proste negocjacje (np. uzgadniać formy spędzania czasu, itp.),
- 4) proponować, przyjmować i odrzucać propozycje i sugestie,
- 5) prosić o pozwolenie, udzielać i odmawiać pozwolenia,
- 6) wyrażać swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pytać o opinie, preferencje i życzenia innych, zgadzać się i sprzeciwiać,
- 7) wyrażać emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie, itp.),
- 8) prosić o radę i udzielać rady,
- 9) wyrażać prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby,
- 10) wyrażać skargę, przeproszać, przyjmować przeprosiny.

VIII. Przetwarzanie wypowiedzi

W czasie lekcji należy też stosować ćwiczenia, w których uczeń będzie przetwarzał tekst ustnie lub pisemnie:

- 1) przekazywał w języku niemieckim informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach, itp.), audiowizualnych (np. filmach, reklamach, itp.) oraz tekstach obcojęzycznych,
- 2) przekazywał w języku polskim główną myśl lub wybrane informacje z tekstu w języku niemieckim,
- 3) przekazywał w języku niemieckim informacje sformułowane w języku polskim.

IX. Dzisiejsza szkoła przywiązuje coraz większą wagę do wspierania rozwoju psychospołecznego ucznia. Tak więc zadaniem każdego nauczyciela jest pomoc uczniom w wypracowaniu takich narzędzi, które pomogą im funkcjonować zarówno w życiu prywatnym, jak i zawodowym. Jednym z takich narzędzi jest samoocena uczniowska. Jest ona nie tylko elementem rozwoju psychospołecznego ucznia, ale może stanowić także istotną pomoc w planowaniu i realizacji własnego uczenia się. Może wzmocnić wiarę we własne siły i uzmysłwić powody słabszych wyników w nauce w konkretnych obszarach. Nauczyciel może opracować kartę samooceny uczniowskiej, zawierającej np. następujące pytania:

- Jestem zawsze / bardzo często / często / rzadko przygotowany do lekcji odwróconej?
- Zawsze / bardzo często / często / rzadko szukam nieznanych słów w słowniku.
- W czasie lekcji zawsze / bardzo często / często / rzadko pracuję aktywnie.

- Przygotowując się do lekcji zawsze staram się zrozumieć zagadnienie / na ogół staram się zrozumieć zagadnienie / często uczę się na pamięć / zawsze uczę się na pamięć, itp.

Za poszczególne wpisy uczniowie mogą przyznawać sobie punkty sumowane w okresie tygodnia. Suma punktów będzie nie tylko informacją, co należy poprawić, ale będzie też motywowała do uzyskania większej ilości punktów w następnym tygodniu. To przełoży się na skuteczniejszą naukę, a co za tym idzie także lepsze wyniki. Pozwoli więc to uczniom wzbudzić w sobie refleksję na temat własnego sposobu uczenia się.

Nauczyciel może też przygotowywać uczniów do samodzielnego poprawiania własnych błędów. Może to mieć miejsce zwłaszcza podczas prac pisemnych. Często jest tak, że uczeń zna regułę, ale w trakcie pracy nad tekstem zapomina o niej. Dzieje się tak na przykład w przypadku szyku wyrazów. Uczeń zna prawidłowy szyk, ale interferencja języka polskiego jest zbyt duża, by o nim pamiętał w sytuacji, w której koncentruje się nad innymi aspektami,. Można więc polecić uczniom sprawdzenie prawidłowości szyku po określonych spójnikach przed oddaniem tekstu lub nawet wypracowania. .

Istotną sprawą jest, by już uczniowie szkoły branżowej I stopnia wdrażani było do samodzielnego prowadzenia notatek. Należy zwrócić uwagę, by uczniowie zapisali datę zajęć i temat lekcji. Powinni oni sobie uświadomić, że notatki są dla nich, nie muszą więc ładnie wyglądać ani pojawiać się w takiej kolejności, w jakiej były przedstawiane na lekcji. Nie powinny być pisane linijka pod linijką ani od brzegu do brzegu, by można było coś dopisać i uzupełnić. Powinny zawierać dużo elementów graficznych, gdyż to one najbardziej rzucają się w oczy. Mogą też pojawiać się punkty. Robienie notatek uczy selekcjonowania informacji. Uczeń nie jest w stanie zapisać wszystkich podawanych przez nauczyciela informacji, musi wybrać te najważniejsze.

X. Jednym z celów nauczania w szkole branżowej I stopnia jest przygotowanie uczniów, a więc przyszłych pracowników. do pracy w zespole. Nowoczesne firmy stosują ją coraz częściej, widząc że przynosi ona lepsze rezultaty niż praca indywidualna. „Umiejętność pracy w zespole to jedna z kompetencji miękkich, które mają szczególne znaczenie dla pracodawców. Chcąc efektywnie działać w zespole, warto między innymi wsłuchiwać się w oczekiwania współpracowników oraz konstruktywnie rozwiązywać problemy i konflikty” (Pracuj.pl, 2018). Obowiązująca podstawa programowa nakłada na nauczycieli obowiązek kształtowania tej kompetencji już w szkole branżowej I stopnia. Powszechnie wiadomo, że człowiek najlepiej uczy się w grupie, wspólnie pracując nad postawionym zadaniem. Dobrze zorganizowana praca grupowa wymusza współdziałanie jej członków, dbanie o interes

grupy a nie własny oraz budowanie przyjaznej atmosfery. Członkowie grupy uczą się formułować jasne i klarowne komunikaty i przyjmują na siebie odpowiedzialność za wykonanie swojego zadania. Nauczyciel pracujący z programem *Deutsch für mich* powinien często stosować podczas lekcji formy pracy w parach lub pracy grupowej. Poza lekcjami uczniowie mogą realizować różne projekty. Będą mogli w ten sposób samodzielnie organizować swoją pracę, a kiedyś przenieść te oświadczenia i umiejętności do pracy zawodowej.

XI. W trakcie nauki w szkole branżowej I stopnia uczeń powinien korzystać ze źródeł informacji w języku obcym, na przykład z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi, również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych. „Korzystanie przez uczniów z nowoczesnych technologii w procesie edukacji może przyspieszać proces uczenia się języka, uruchamiać dodatkowe pokłady motywacji oraz edukować w zakresie możliwości wykorzystania TIK do nauki języka” (Basińska, 2017, 5). Umiejętność samodzielnego docierania do źródeł informacji jest niezwykle ważna w procesie edukacji. Uczniowie zdecydowanie chętniej wykorzystują technologie informacyjno-komunikacyjne niż tradycyjne. Nieznane słowa sprawdzają w słowniku internetowym, a interesujących ich informacji raczej poszukują w Internecie niż w encyklopedii. Nauczyciel powinien uwzględnić te realia w planowaniu swojej pracy.

XII. “Z perspektywy uczącego się komunikacja w języku, który on dopiero przyswaja, odbywa się w sytuacji chronicznego niedoboru środków. Deficyty w różnych obszarach szeroko pojętej kompetencji komunikacyjnej (a więc zarówno na poziomie systemu języka, jak i reguł konwersacyjnych) mogą znacząco utrudniać, a czasami uniemożliwiać komunikację i/albo wykonanie określonego zadania. To właśnie w tych newralgicznych – problematycznych z punktu widzenia przebiegu interakcji – miejscach pojawiają się specyficzne zachowania komunikacyjne zwane strategiami komunikacyjnymi. (...) W tzw. *komunikacji przeżycia*, w warunkach naturalnych, lokutor rozwija z reguły cały szereg strategii, które mają mu umożliwić osiągnięcie celu, jak np. otrzymanie niezbędnych informacji czy załatwienie formalności” (Piotrowski. 2019). Tę naturalną zdolność można wykorzystać w trakcie objaśniania nowego słownictwa i zachęcać uczniów do stosowania strategii komunikacyjnych (np. domyślanie się znaczenia wyrazu z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa, zwroty i konstrukcje gramatyczne. itp.) oraz strategii kompensacyjnych (np. opis, hiperonimy, parafrazy, neologizmy itp.).

XIII. Obowiązująca podstawa programowa nakłada na nauczycieli obowiązek kształtowania u uczniów świadomości językowej, np. podobieństw i różnic między językiem polskim i niemieckim. Różnice te można wykorzystać zarówno objaśniając

nowe zasady gramatyki, jak i zwracać uwagę na podobieństwa lub różnice w konstrukcjach leksykalnych. Ułatwia to znacznie ich zrozumienie i zapamiętanie, zwłaszcza jeśli podane zostaną w dowcipny sposób

IV. WARUNKI I SPOSÓB REALIZACJI KSZTAŁCENIA

Podstawowym celem kształcenia w nauczaniu języka obcego nowożytnego w szkole branżowej I stopnia przyjęto: skuteczne porozumiewanie się w języku obcym w mowie i w piśmie. Priorytetem jest zatem umiejętność osiągnięcia przez ucznia różnych celów komunikacyjnych, a poprawność językowa, choć odgrywa istotną rolę, nie jest nadrzędnym celem dydaktycznym” (Dz. U. z 2018 r., poz. 1679). Choć cel komunikacyjny jest celem nadrzędnym, nie należy zapominać o poprawności językowej. Jest ona elementem kultury języka i może mieć duży wpływ na zakłócenia procesu komunikacyjnego. Nauka języka niemieckiego to proces wieloletni, w którym będą występowały fazy nierównomiernego przyrostu wiedzy i umiejętności. Popęłnianie przez uczniów błędów traktować należy zatem jako nieodłączny element procesu nauki języka.

Uczeń realizujący wariant IV.1 kontynuuje naukę języka niemieckiego ze szkoły podstawowej. Niezbędne jest zatem zapoznanie się nauczyciela z podstawą programową ze szkoły podstawowej i rozpoczęcie nauki od diagnozy. Pozwoli ona odwoływać się do posiadanych przez ucznia wiedzy i umiejętności oraz dobrze zaplanować proces nauki w szkole branżowej I stopnia.

Obowiązkiem szkoły jest także zapewnienie „kształcenia uczniów w grupach o zbliżonym poziomie biegłości w zakresie języka obcego nowożytnego” (Dz. U. z 2018 r., poz. 1679). Warunek ten najłatwiej spełnić w grupach międzyoddziałowych. Na początku roku szkolnego w klasie pierwszej należy przeprowadzić test poziomujący, który umożliwi przyporządkowanie uczniów do takich grup.

Program zakłada naukę języka niemieckiego w sali wyposażonej w odpowiedni sprzęt techniczny: komputer lub laptop, rzutnik multimedialny, tablicę interaktywną, odtwarzacz CD lub magnetofon. Jeżeli sala nie ma dostępu do Internetu, nauczyciel może nagrywać pliki przed zajęciami i odtwarzać w czasie lekcji. Jest to działanie ze wszelkich miar pożądane, gdyż czasem występują problemy z połączeniem się z siecią.

Dobrze by było, by sala miała odpowiednie wymiary. Program zakłada częste prowadzenie lekcji w grupach, niektóre metody (np. stacje dydaktyczne, metoda łożyska kulowego, itp.) zakładają swobodne poruszanie się uczniów po sali lekcyjnej.

Celem nauczania języka obcego jest umożliwienie uczniom porozumiewania się w tym języku. Należy wdrażać uczniów do tego od początku. Język niemiecki powinien być narzędziem komunikacji w czasie lekcji zarówno nauczyciela z uczniami, jak i uczniów między sobą. W bardzo krótkim czasie uczniowie osłuchają się z językiem, przyswoją podstawowe słowa oraz polecenia i komunikacja na lekcji odbywać się

będzie bez przeszkód. Nauczyciel powinien także wyjaśniać w języku niemieckim nowe słownictwo i nowe konstrukcje gramatyczne, choć za każdym razem, zwłaszcza na początku, powinien upewnić się, czy został prawidłowo zrozumiany.

Nauczyciel powinien także tworzyć i wykorzystywać takie zadanie językowe, „które będą stanowiły ilustrację przydatności języka niemieckiego do realizacji własnych celów komunikacyjnych, w tym związanych z zawodem, w którym kształci się uczeń” (Dz. U. z 2018 r., poz. 1679).

Nauczyciel powinien rozwijać zainteresowania uczniów, poprzez dobór takich materiałów, które będą im odpowiadały. Należy też zachęcać uczniów do organizowania dni kultury niemieckiej, szkolnych przedstawień teatralnych, spotkań z ciekawymi ludźmi, wyjść do kina lub projekcji filmowych w szkole, wyjść do teatru, udziału w programach europejskich typu eTwinning, itd.

Należy korzystać z autentycznych i aktualnych materiałów. W Internecie można ich znaleźć bardzo dużo, choć czasem należy je przystosować do potrzeb i możliwości językowych uczniów.

Należy też umożliwiać uczniom bezpośrednie kontakty z rodzimymi użytkownikami języka niemieckiego, np. poprzez udział w wymianach uczniowskich lub zapraszanie takich osób do szkoły.

Nauczyciel powinien też umożliwiać uczniom samodzielną pracę i zdobywanie wiadomości, uwzględniając specyfikę kształcenia w szkole branżowej I stopnia. Taką możliwość stwarza model lekcji odwróconej.

Uczniowie powinni mieć też możliwość autorefleksji i związanej z tym oceny własnej pracy.

Na lekcjach języka niemieckiego należy także rozwijać postawę ciekawości wobec kultury niemieckiej, zachęcać uczniów do refleksji nad zjawiskami typowymi dla tej kultury oraz rozwijać umiejętności interkulturowe.

Kształcenie w zakresie języka obcego winno wspierać kształcenie w zakresie innych przedmiotów. Służą temu rozwijanie kompetencji kluczowych oraz metoda CLIL, która jest jednym z filarów tego programu.

V. UKŁAD TREŚCI NAUCZANIA

Autor proponuje realizację treści nauczania w układzie spiralnym. Polega on na tym, że co jakiś czas wraca się do tych samych treści. Za każdym razem jednak uczniowie stopniowo wzbogacają zakres informacji i pogłębiają treści. Nauczyciel ma więc możliwość powtórnej ekspozycji tego samego tematu, powtórzenia wiadomości i wyjaśnienia niezrozumiałych lub zapomnianych zagadnień. Powtarzanie to podstawowa zasada skutecznej nauki. Określa ją efekt interwału. Oznacza on, że skuteczniejsze jest kilkukrotne powtarzanie określonej informacji co jakiś czas, niż poświęcenie tego samego czasu w ciągu jednego dnia. To samo dotyczy dłuższego okresu. Uczeń łatwiej zapamięta powtarzane i wzbogacane co jakiś czas treści niż uczenie się ich w układzie liniowym.

VI. ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Zakładane osiągnięcia ucznia podane zostały w ujęciu jednopoziomowym. Wynika to z przyjętego w rozdziale „Treści nauczania – wymagania szczegółowe” założenia, że nauczyciel sam zdecyduje o wyborze nauczanych treści, liczbie godzin na nie przeznaczonych oraz stopniu ich realizacji, a w konsekwencji sam dokona podziału na poziom podstawowy i ponadpodstawowy.

Po zakończeniu nauki w szkole branżowej I stopnia uczeń:

1) Człowiek:

- podaje dane personalne swoje i członków swojej rodziny – wypełnia autentyczne formularze,
- opisuje wygląd zewnętrzny swój, swoich kolegów i przyjaciół oraz członków rodziny,
- wymienia cechy charakteru swoje, swoich kolegów i przyjaciół oraz członków rodziny,
- wymienia i analizuje swoje mocne i słabe strony,
- opisuje swoją sympatię i swojego przyjaciela,
- opowiada o wybranych bohaterach dnia codziennego, np. Nina Fuchs, Tina Muller, Margret Baumann, itp.
- opisuje wzajemne relacje między kobietami i mężczyznami i wyraża swoje zdanie na ten temat,
- opowiada o najpiękniejszym lub najważniejszym dniu swojego życia,
- charakteryzuje wybrane dylematy etyczne (np. „dylemat wagonika”, „śmierć żołnierza”, „odpowiedzialność lidera”, „rodzice i dzieci w obozie koncentracyjnym”, „ratowanie tonącego”, „transportowanie broczącego krwią rannego w wypadku własnym samochodem”, „antidotum”, kolejność udzielania pierwszej pomocy, pomaganie alkoholikowi, itp.) i wyraża swoją opinię na ten temat,
- charakteryzuje takie uczucia i emocje jak np. miłość, marzenia, szczęście, strach, tęsknota, przyjaźń, itd.
- recytuje wybrany wiersz miłosny,
- opowiada prawdziwą lub literacką historię miłosną,
- podaje najczęściej spotykane przesady i wyraża swoje zdanie na ten temat.

2) Kraje i ich mieszkańcy:

- wymienia kraje europejskie i wybrane kraje pozaeuropejskie,
- wymienia języki słowiańskie, germańskie i romańskie,
- charakteryzuje pojęcie „dialekt” i wymienia wybrane dialekty niemieckie,
- podaje przykłady niemieckich słów w języku polskim i słów polskich w języku niemieckim,
- omawia pojęcie „fałszywi przyjaciele” (falsche Freunde) i podaje przykłady.

3) Ubrania:

- wymienia części garderoby,
- opowiada, w co się ubiera na różne okazje,
- opisuje stroje wybranych drużyn piłkarskich,
- opisuje sposób ubierania się członków swojej rodziny,
- opisuje przykładowy strój elegancki i sportowy,
- opisuje zaprojektowany przez siebie mundurek dla uczniów swojej szkoły,
- potrafi kupić część garderoby,
- opowiada o Annie Burdzie i jej czasopiśmie.

4) Dom:

- opisuje swoje miejsce zamieszkania,
- opisuje swój dom lub swoje mieszkanie,
- wymienia pomieszczenia w swoim domu i mówi, do czego służą,
- wymienia sprzęt techniczny znajdujący się w jego domu,
- opowiada o urządzeniu swojego pokoju,
- wymienia zalety i wady mieszkania w mieście lub na wsi,
- opowiada o swoim wymarzonym miejscu do mieszkania,
- potrafi przeprowadzić rozmowę dotyczącą wynajęcia mieszkania,
- wymienia prawa i obowiązki lokatorów bloku lub kamienicy czynszowej,
- omawia pojęcie „budżet domowy” i opowiada, na co wydaje się z niego pieniądze,
- wymienia podstawowe naprawy, jakie wykonuje się w domu,
- omawia problemy związane z przeprowadzką.

5) Szkoła:

- wymienia przedmioty nauczania,
- wymienia oceny szkolne w Niemczech i w Polsce oraz omawia wymagania, które należy spełnić, by je otrzymać,
- opisuje typowy dzień ucznia,
- wymienia przybory szkolne używane na poszczególnych przedmiotach,
- opowiada o swoim wyobrażeniu idealnej szkoły,
- opisuje swoją szkołę i wymienia jej pomieszczenia,
- opowiada o swoim ulubionym przedmiocie nauczania,
- wyraża swoją opinię na temat mundurków szkolnych,
- opowiada o wycieczce szkolnej, w której brał udział lub o której słyszał,
- wymienia prawa i obowiązki ucznia,
- opowiada o szkolnej wymianie uczniowskiej, w której brał udział lub o której słyszał,
- opowiada o pracy w grupach na wybranym przedmiocie,
- opowiada o gazetce w swojej szkole,
- charakteryzuje różne sposoby uczenia się i opowiada o swoim sposobie,

- opowiada o życiu szkolnym w swojej szkole,
- wymienia rodzaje zajęć pozalekcyjnych, w których bierze lub brał udział albo chciałby wziąć udział.

6) Praca:

- wymienia zawody i związane z nimi czynności,
- podaje bliższe informacje o wybranych zawodach,
- wymienia wady i zalety wybranych zawodów,
- opowiada o swoim wymarzonym zawodzie,
- wymienia zawody przyszłości i uzasadnia swój wybór,
- opowiada o zawodach rodziców,
- opowiada o typowym dniu pracy rodziców,
- wymienia ważne dla niego warunki pracy i zatrudnienia,
- potrafi wybrać lub odrzucić ofertę pracy, uzasadniając swój wybór,
- pisze własny życiorys,
- opowiada o pierwszym dniu w pracy swoich rodziców lub znajomych,
- opowiada o ludziach, którzy odnieśli sukces w pracy,
- przedstawia relacje ludzi o ich pracy,
- opowiada o pracy Polaków za granicą, przedstawia przyczyny i skutki tego zjawiska,
- wyjaśnia pojęcie „praca dorywcza” i informuje, jakie prace młodzi ludzie mogą wykonywać w jej ramach,
- wyjaśnia pojęcie „praca zmianowa” oraz wymienia jej zalety i wady,
- wymienia i omawia obowiązki każdego pracownika,
- wymienia kryteria, jakimi ludzie kierują się przy wyborze zawodu i wyraża swoją opinię na ten temat.

7) Życie rodzinne:

- wymienia stosunki pokrewieństwa w swojej rodzinie,
- opowiada o swojej rodzinie,
- porównuje życie rodzinne w wybranym kraju świata z życiem rodzinnym w Polsce,
- wyjaśnia pojęcie „rodzina wielopokoleniowa” oraz wymienia jej zalety i problemy jakie w niej powstają,
- opowiada o typowym dniu w swojej rodzinie,
- opowiada o uroczystościach rodzinnych w swojej rodzinie, np. obchodzeniu imienin i urodzin,
- potrafi złożyć życzenia z różnych okazji,
- opowiada jakie prezenty daje z różnych okazji,
- potrafi zaprosić na uroczystość rodzinną,
- opowiada o różnych okresach życia człowieka, np. dzieciństwie, młodości, wieku dojrzałym, starości, itp.,
- wymienia czynności dnia codziennego,

- wymienia podstawowe czynności wynikające z prowadzenia domu,
- wymienia wybrane style życia oraz omawia ich zalety i wady,
- opowiada o przyczynach konfliktów i problemach rodzinnych,
- opowiada ciekawe historie z życia seniorów,
- opowiada o życiu swoich dziadków lub pradziadków,
- opowiada o sposobach spędzania wolnego czasu na emeryturze,
- wymienia problemy wynikające ze wspólnego mieszkania ludzi młodych i starszych i podaje przykłady.

8) Czas wolny i życie towarzyskie:

- wymienia formy spędzania wolnego czasu,
- opowiada jak spędza wolny czas z kolegami i przyjaciółmi,
- opowiada o wspólnym wyjściu do kina lub kawiarni,
- potrafi zamówić kawę i ciastko w kawiarni,
- opowiada jak spędza wolny dzień,
- opowiada jak spędza weekendy i wieczory,
- wymienia rodzaje biletów,
- potrafi kupić bilet do kina, teatru, muzeum, na koncert oraz zająć miejsce w sali,
- opowiada jak można spędzać wolny czas w mieście i na wsi,
- opowiada jakiej muzyki słucha najchętniej,
- wyraża swoją opinię na temat programu telewizyjnego,
- opowiada o swojej ulubionej audycji telewizyjnej lub radiowej,
- opowiada co można robić podczas wakacji w mieście,
- opowiada o swoich ostatnich wakacjach,
- opowiada o swoich zainteresowaniach,
- określa czas oficjalnie i nieoficjalnie.

9) Święta kościelne i uroczystości:

- opowiada, w jaki sposób spędza się wigilię Bożego Narodzenia w Niemczech i w Polsce,
- opowiada o otrzymywaniu prezentów na Boże Narodzenie, np. od św. Mikołaja, na gwiazdkę,
- wymienia i omawia zwyczaje adwentowe w Niemczech,
- wymienia i omawia wybrane święta kościelne, np. Boże Narodzenie, Wielkanoc, święto Trzech Króli, Zielone Świątki, Wszystkich Świętych w Niemczech lub w Polsce, itp.;
- wymienia uroczystości kościelne i świeckie, np. ślub kościelny i cywilny, chrzest, bierzmowanie i konfirmacja, pogrzeb kościelny i świecki, itd.

10) Żywnienie:

- wymienia wybrane artykuły spożywcze,
- wymienia ulubione potrawy,
- opowiada o przygotowywaniu wybranych posiłków,
- wymienia rodzaje lokali gastronomicznych,
- opowiada o zwyczajach żywieniowych w Niemczech i w Polsce,
- wymienia typowe potrawy niemieckie,
- opowiada o śniadaniu w wybranych krajach świata,
- wymienia podstawowe czynności w kuchni,
- wymienia zasady zdrowego odżywiania i mówi czy sam się zdrowo odżywia oraz co może w tym względzie zmienić na lepsze,
- potrafi zamówić posiłek i zapłacić za niego w restauracji,
- opisuje wyposażenie kuchni dawniej i dziś.

11) Zakupy i usługi:

- wymienia rodzaje sklepów,
- wymienia nazwy towarów,
- potrafi kupić wybrany towar, np. artykuły spożywcze, części garderoby, sprzęt techniczny, itp.
- opowiada gdzie najchętniej robi zakupy,
- opowiada o swoich zakupach w supermarkecie,
- wymienia zalety i wady zakupów w małym sklepie i supermarkecie,
- opowiada jak ułożone są towary w supermarkecie,
- potrafi złożyć reklamację,
- opowiada w jaki sposób wyjmuje się pieniądze z bankomatu,
- opowiada w jaki sposób płaci się kartą,
- wymienia sprawy, które można załatwić w mieście,
- wyjaśnia rolę reklamy w dzisiejszym świecie,
- potrafi oddać do naprawy zegarek, telefon komórkowy, laptop komputer stacjonarny, itp.,
- wymienia stosowane dziś środki płatnicze.

12) Podróżowanie i turystyka:

- wymienia rodzaje środków transportu,
- znajduje żadaną informację w rozkładzie jazdy pociągów i autobusów,
- potrafi kupić bilet na pociąg i autobus,
- rozumie zapowiedzi na dworcu, na lotnisku,
- potrafi zapytać w mieście o drogę i takiej informacji udzielić,
- opowiada w jaki sposób można poruszać się po mieście i wymienia zalety i wady tych sposobów,
- potrafi napisać kartkę pocztową z wycieczki lub wakacji,

- potrafi zasięgnąć informacji w biurze podróży,
- opowiada co zwiedził podczas ostatniej wycieczki,
- wymienia możliwości noclegu, np. hotel robotniczy, schronisko młodzieżowe, nocleg w domu prywatnym podczas wymiany uczniowskiej, nocleg pod namiotem, itp.

13) Kultura:

- wymienia dziedziny kultury (np. muzyka, malarstwo, teatr, muzea, literatura, itd.),
- wymienia wybranych twórców (np. Johann Sebastian Bach, Amadeus Mozart, Ludwig van Beethoven, Johann Wolfgang von Goethe, Friedrich Maria Schiller, Anne Sophie Mutter, Thomas Mann, Marlene Dietrich, itd.) oraz ich wybrane dzieła,
- opowiada o swojej ostatniej wizycie w filharmonii, w teatrze, w muzeum, itp.
- opowiada fragmenty wybranych dzieł literackich,
- opowiada o aktualnych wydarzeniach kulturalnych,
- wyraża swoją opinię na temat znaczenia dla młodzieży książek tradycyjnych i cyfrowych,
- opowiada o znanych postaciach nauki i sportu,
- wymienia obecne na rynku media i omawia ich rolę we współczesnym świecie,
- wymienia znane niemieckie placówki kulturalne i naukowe, np. Das Deutsche Museum, Humboldt-Universität, Universität Heidelberg,, itd.

14) Sport:

- wymienia dyscypliny sportowe,
- opowiada, jakie uprawia sporty letnie,
- wymienia sprzęt sportowy używany w wybranych dyscyplinach,
- wymienia imprezy sportowe, np. mecze, mistrzostwa świata i Europy, igrzyska olimpijskie, imprezy amatorskie, itd.
- opowiada o lekcjach wychowania fizycznego w szkole niemieckiej,
- wymienia korzyści płynące z uprawiania sportu amatorskiego,
- wymienia pozytywne i negatywne skutki uprawiania sportu profesjonalnego,
- wymienia podstawowe zasady gry w piłkę nożną.

15) Zdrowie:

- wymienia wybrane części ciała człowieka,
- określa swoje samopoczucie,
- wymienia objawy wybranych chorób, np. grypy, grypy żołądkowej, zapalenia płuc, itd.,
- opowiada o wizycie u lekarza i zaordynowanych lekarstwach,
- opowiada, jak wygląda zdrowy tryb życia,
- wymienia rodzaje niepełnosprawności,

- wymienia problemy osób niepełnosprawnych,
- wymienia uzależnienia (np. palenie papierosów, alkoholizm, narkomania, pracoholizm) i ich negatywne skutki.

16) Nauka i technika:

- wymienia i omawia wybrane odkrycia naukowe i wynalazki w historii świata, np. wynalezienie druku, itp.,
- wymienia urządzenia cyfrowe znajdujące się w jego szkole,
- opowiada jak obsługuje smartfon,
- opowiada o ciekawostkach ze świata nauki i techniki,
- opowiada jak wyobraża sobie świat bez telefonów komórkowych i smartfonów,
- opowiada jak obsługiwać i korzystać z wybranych urządzeń cyfrowych,
- opowiada o zaletach i wadach surfowania w Internecie,
- opowiada w jaki sposób korzysta z Internetu,
- wyraża swoją opinię na temat poznawania przyjaciół w Internecie,
- wymienia wielkie postaci niemieckiego świata nauki (np. Albert Einstein, Alexander von Humboldt, Max Planck, itd.) oraz ich zasługi,
- wymienia szanse i zagrożenia związane z rozwojem technologii informacyjno-komunikacyjnych,
- wymienia najpopularniejsze media społecznościowe i opowiada, w jaki sposób z nich korzysta.

17) Świat przyrody:

- wymienia cechy klimatu w wybranych rejonach świata,
- wymienia zjawiska atmosferyczne,
- opisuje aktualną pogodę,
- mówi na podstawie prognozy, jaka będzie pogoda w najbliższym czasie,
- opisuje wybrane typy krajobrazów,
- wymienia aktywności człowieka w czasie różnej pogody,
- wymienia wybrane rośliny i zwierzęta,
- opowiada o swoim ulubionym zwierzęciu,
- wymienia zagrożenia środowiska naturalnego,
- wymienia problemy związane z produkcją śmieci,
- wymienia zasady segregowania śmieci,
- przedstawia zagrożenia środowiska naturalnego i sposoby jego ochrony w Niemczech i w Polsce,
- wymienia działania na rzecz środowiska naturalnego podejmowane w jego domu,
- wymienia klęski żywiołowe,
- wymienia bogactwa naturalne w Niemczech i w Polsce,

- wymienia zalety i wady produkcji energii elektrycznej w elektrowniach atomowych,
- omawia wpływ przemysłu na środowisko naturalne,
- wymienia działania na rzecz ochrony środowiska podejmowane przez zakłady przemysłowe.

18) Państwo i społeczeństwo:

- omawia wybrane wydarzenia polityczne, religijne i sportowe w historii świata (np. upadek muru berlińskiego, zamach na WTC, reformacja, lądowanie na księżycu, mistrzostwo świata w piłce nożnej Niemiec, itd.),
- wymienia przykłady konfliktów wewnętrznych i międzynarodowych,
- wymienia problemy imigrantów z adaptacją w nowym kraju,
- wymienia problemy z integracją uchodźców islamskich w Europie,
- przedstawia podział administracyjny Niemiec i Polski,
- opowiada o życiu bezpośrednio po II wojnie światowej
- opowiada o zjednoczeniu Niemiec w 1989 roku,
- opowiada o ważnych postaciach niemieckiej polityki, np. Karl der Große, Otto III, Otto von Bismarck, Adolf Hitler, itd.,
- wymienia rodzaje przestępstw,
- wyjaśnia pojęcie „polityka społeczna” i podaje przykłady.

19) Elementy wiedzy o krajach niemieckiego obszaru językowego oraz w Polsce:

- opowiada o położeniu, zabytkach i roli, jaką dziś pełnią wybrane miasta niemieckiego obszaru językowego, np. Berlin, Hamburg, Monachium, Wiedeń, Zurich, itp., oraz miasta polskie,
- przybliża wybitne postaci z historii Niemiec, np. Johann Gutenberg, Martin Luther, Ferdinand Porsche, itd.,
- przedstawia znane niemieckie wydarzenia kulturalne i społeczne, np. Oktoberfest, Weihnachtmarkt, Buchmesse, Berlinale, Engadin Skimarathon, karnawał, itp.,
- zna kontekst międzykulturowy, np. przedstawianie się podczas rozmowy telefonicznej, stosunek do kobiet, gościnność, itp.,
- opowiada o powstaniu Unii Europejskiej,
- wymienia podstawowe zasady Unii Europejskiej,
- wymienia przyczyny problemów z integracją europejską,
- wyjaśnia pojęcie „uchodźcy” i wymienia problemy wynikające z braku ich integracji w Europie.

VII. MONITOROWANIE OSIĄGNIĘĆ UCZNIÓW I ZAŁOŻONYCH CELÓW PROGRAMOWYCH

Bieżące i systematyczne monitorowanie osiągnięć edukacyjnych uczniów jest niezbędną przesłanką do podnoszenia poziomu opanowania przez nich treści zawartych w podstawie programowej. Dostarcza też nauczycielowi informacji co do jakości jego pracy i zastosowanych metod nauczania.

Służą do tego następujące formy:

- analiza ocen bieżących,
- analiza wyników klasyfikacji śródrocznej i rocznej,
- odpowiedzi ustne,
- sprawdziany i kartkówki,
- zeszyty i wytwory samodzielnej pracy,
- wyniki egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie,
- rozmowy z nauczycielami innych przedmiotów,
- ankiety przeprowadzane wśród nauczycieli, uczniów i rodziców,
- dokumentacja pracy zespołów przedmiotowych, w tym lekcji otwartych i koleżeńskich.

Osiągnięcia edukacyjne ucznia i założone cele programowe należy monitorować na bieżąco, ale też regularnie, po zakończeniu określonego etapu nauki lub nawet działu tematycznego. Przy takim działaniu w dłuższej perspektywie nauczyciel powinien zadać sobie każdorazowo następujące pytania:

- Czy uczniowie nabywają wiedzę i umiejętności określone w podstawie programowej?
 - W jaki sposób odbywa się diagnozowanie osiągnięć uczniów?
 - W jaki sposób analizuje się osiągnięcia uczniów? Czy ta analiza uwzględnia możliwości rozwojowe uczniów?
 - W jaki sposób są formułowane i wdrażane wnioski z analizy osiągnięć?
 - Czy wdrażane wnioski przyczyniają się do poprawy wyników w nauce?
 - W jaki sposób rodzice są informowani o wnioskach z analizy osiągnięć uczniów?
- (Bar, Gołębiowska, Kopeć, 2016)

VIII. DOSTOSOWANIE DO SPECJALNYCH POTRZEB EDUKACYJNYCH UCZNIÓW

Jeśli w klasie są uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, nauczyciel winien być świadomy pewnych trudności, jakie mają oni w trakcie lekcji, np.:

- Nauczyciel prowadzi lekcję zbyt szybko, stawia zbyt wysokie wymagania i brakuje mu cierpliwości.
- Uczeń musi zbyt dużo przepisywać z tablicy, a nauczyciel szybko usuwa zapisane na niej informacje.

Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, to zarówno „dzieci, które posiadają orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, jak i te, które mają trudności w realizacji standardów wymagań programowych, wynikające ze specyfiki ich funkcjonowania poznawczo-percepcyjnego (niższe niż przeciętne możliwości intelektualne, a także dysleksja, dysgrafia, dysortografia, dyskalkulia), zdrowotnego (dzieci przewlekle chore) oraz ograniczeń środowiskowych (dzieci emigrantów, dzieci z rodzin niewydolnych wychowawczo)”, (Związek Nauczycielstwa Polskiego, 2006). Wszyscy uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, z wyjątkiem upośledzonych w stopniu umiarkowanym, znacznym i głębokim, realizują podstawę programową kształcenia ogólnego.

„Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi to:

- uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną,
- uczniowie niewidomi i słabowidzący,
- uczniowie niesłyszący i słabosłyszący,
- uczniowie z autyzmem,
- uczniowie z niepełnosprawnością ruchową,
- uczniowie z chorobami przewlekłymi,
- uczniowie z ADHD,
- uczniowie z poważnymi zaburzeniami w komunikowaniu się,
- uczniowie ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się,
- uczniowie niedostosowani społecznie, zagrożeni niedostosowaniem społecznym oraz
- uczniowie wybitnie zdolni” (ZNP, 2006).

Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi wymagają szczególnego wsparcia ze strony nauczyciela, stworzenia atmosfery bezpieczeństwa i zaufania do nauczyciela i kolegów z klasy. Należy ich chwalić za postępy, dostrzegać nawet najmniejszy sukces i wzmacniać motywację wewnętrzną do nauki.

W stosunku do ucznia z dysleksją nauczyciel powinien:

- dostosować zasób środków leksykalnych, gramatycznych i fonetycznych oraz tempo pracy do możliwości ucznia,
- zawsze upewnić się, czy uczeń zrozumiał polecenie,
- ograniczyć liczbę zadań, podzielić materiał na mniejsze części,
- zwiększyć liczbę zadań podczas powtórzeń materiału,
- odwoływać się raczej do konkretów niż pojęć abstrakcyjnych,
- odwoływać się do różnych zmysłów,
- nie wywoływać nagle do tablicy,
- uwzględniać problemy z koncentracją uwagi i szybsze zmęczenie,
- wyrabiać nawyk pracy ze słownikiem,
- przeglądać regularnie zeszyt ucznia,
- pozwalać korzystać na lekcji z dyktafonu,
- pozwalać pisać prace kontrolne na komputerze.

W stosunku do ucznia słabosłyszącego nauczyciel powinien:

- zadbać o to, by lekcje odbywały się w pomieszczeniu o dobrej akustyce,
- mówić nieco wolniej, formułować krótkie wypowiedzi i pytania w sposób klarowny i zrozumiały, powtarzać w razie potrzeby wypowiedzi i pytania, udzielać dodatkowych wyjaśnień,
- mówić będąc zwróconym w kierunku ucznia, tak by mógł czytać z warg,
- stać bliżej ucznia,
- pisać więcej na tablicy,
- dostosować materiały dydaktyczne do jego dysfunkcji,
- stosować jak najczęściej wizualizacje,
- wyjaśniać trudne pojęcia, zwłaszcza abstrakcyjne, odwoływać się do konkretów,
- pomagać w selekcji materiału, jego analizie i interpretacji,
- zadawać pytania pomocnicze,
- często powtarzać i utrwalać materiał.

W stosunku do ucznia słabowidzącego nauczyciel powinien:

- zadbać o to, by lekcje odbywały się w jasnym pomieszczeniu,
- dostarczać jak najwięcej bodźców słuchowych i dotykowych,
- stać bliżej ucznia,
- wykorzystywać większą czcionkę w przygotowywanych kartach pracy i testach,
- zaznaczać kolorem lub podkreślać istotne fragmenty tekstu,
- stosować audiobooki,
- częściej zadawać pytania,
- urozmaicać ćwiczenia podczas lekcji,
- pozwalać uczniowi pracować wolniej,

- stwarzać możliwości do poznawania różnych zjawisk poza klasą, np. częściej organizować wycieczki,
- stosować gry dydaktyczne, zabawy inscenizacyjne i symulacyjne.

W stosunku do ucznia z upośledzeniem w stopniu lekkim nauczyciel powinien:

- dostosować zasób środków leksykalnych, gramatycznych, fonetycznych i ortograficznych do możliwości danego ucznia
- dostosować tempo pracy do możliwości danego ucznia,
- wydłużyć czas potrzebny do udzielenia odpowiedzi ustnej oraz napisania pracy pisemnej,
- zredukować materiał nauczania do niezbędnego minimum, umożliwiającego opanowanie podstawy programowej,
- stosować proste ćwiczenia i polecenia,
- ograniczyć stosowanie terminologii,
- wyznaczać proste fragmenty tekstu do samodzielnej pracy,
- odwoływać się do konkretów,
- formułować krótkie wypowiedzi i pytania w sposób klarowny i zrozumiały, powtarzać w razie potrzeby wypowiedzi i pytania, udzielać dodatkowych wyjaśnień.

W stosunku do ucznia z ADHD nauczyciel powinien:

- stworzyć mu takie warunki, które nie będą go rozpraszać – ograniczyć ilość bodźców wokół niego,
- umożliwić zajmowanie stałego miejsca w klasie, najlepiej blisko nauczyciela,
- dawać mu krótkie i jasne komunikaty,
- stosować w większym stopniu metody aktywizujące,
- być konsekwentnym,
- pozwalać na celowy ruch, np. wytarcie tablicy,
- zmieniać często jego aktywności,
- dostosować czas wykonania zadania do jego możliwości,
- stosować metody aktywizujące, gry dydaktyczne, zabawy, quizy, itp.,
- umieścić na widocznym miejscu w klasie obowiązujące zasady i często się do nich odwoływać.

W stosunku do ucznia wybitnie zdolnego nauczyciel powinien:

- stwarzać okazje do rozwiązywania problemów,
- zachęcać do stosowania mnemotechnik,
- stosować częściej pracę w grupach, by mógł się dzielić z kolegami swoją wiedzą,
- przydzielać zadania o odpowiednio wyższym stopniu trudności,
- stwarzać możliwości do wykonywania dodatkowych zadań,
- stwarzać okazje do realizacji projektów indywidualnych,

- pozwalać przygotowywać oraz prowadzić fragmenty lekcji w roli asystenta (LdL),
- dawać możliwość pełnienia istotnych ról, np. prowadzenia dyskusji lub zadania, kierowania pracą zespołu, itd.,
- wskazywać dodatkową literaturę, ciekawe adresy internetowe,
- zachęcać do udziału w kołach zainteresowań oraz różnych konkursach języka niemieckiego,
- zachęcać do aktywności w Internecie (blogi, fora dyskusyjne, własna strona www).

IX. FORMY I METODY PRACY

Według Wincentego Okonia (1998) metoda kształcenia to „wypróbowany i systematycznie stosowany układ czynności nauczycieli i uczniów, realizowanych świadomie w celu spowodowania założonych zmian w osobowości uczniów”. Osiągnięciu tych zmian służą różne aktywności i działania nauczyciela. Jedną z nich jest wybór – a ściślej mówiąc dobór – odpowiedniej metody i formy pracy na lekcji do założonych celów, rodzaju materiału dydaktycznego i preferencji uczniów. Program *Deutsch für mich* kładzie nacisk na różnorodność metod i form pracy na lekcji.

Proces nauczania nie opiera się jedynie na aktywności nauczyciela. Równie ważna, a chyba nawet ważniejsza, jest aktywność uczniów. Stąd wynika konieczność stosowania metod aktywizujących.

„Metody aktywizujące zwiększają skuteczność nauczania, sprawiają, że zajęcia stają się bardziej atrakcyjne dla ucznia, zwiększają jego zainteresowanie przedmiotem. Wyzwalają ciekawość i większe zaangażowanie u uczniów. Nauczając metodami aktywizującymi nauczyciel pełni rolę przewodnika organizującego sytuacje dydaktyczne i sterującego odkrywaniem przez ucznia wiedzy. Metody aktywizujące mogą być stosowane podczas całej jednostki lekcyjnej lub w wybranej fazie lekcji. Są one często również skutecznym sposobem na przełamanie niechęci uczniów do szkoły, przedmiotu, a nawet nauczyciela” (Świetlicka).

Aby uczeń pracował aktywnie na lekcji, powinien:

- mieć poczucie sensu tego co robi,
- być zainteresowany tematem,
- mieć możliwość podejmowania decyzji i realizacji własnych pomysłów,
- mieć poczucie bezpieczeństwa.

Stosując metody aktywizujące, stwarzamy uczniowi warunki do zdobywania wiedzy poprzez własną aktywność i działanie.

Metody aktywizujące „pozwalają nie tylko rozbudzić w uczniu zainteresowanie przedmiotem czy sprawdzić jego wiedzę. Główna zaleta tych metod polega na doskonaleniu umiejętności przydatnych nie tylko podczas lekcji, ale również w codziennym życiu, np. umiejętności wyciągania wniosków, myślenia analitycznego i krytycznego, łączenia zdarzeń i faktów w związku przyczynowo-skutkowe, umiejętności właściwego zachowania się w nowej sytuacji, komunikatywności, dyskusowania, kreatywności (Świetlicka).

Do klasycznych metod aktywizujących należą (Bigaj, 2006):

- **Lekcja odwrócona** – polega ona na tym, że uczeń przygotowuje się do lekcji w domu, a „na zajęciach powtarza i utrwała nabyte wiadomości i umiejętności” (Kowalczyk). Podczas tradycyjnej lekcji niektórzy uczniowie są bardziej zainteresowani tematem i biorą aktywny udział w zajęciach, zaś dla innych tempo pracy jest zbyt szybkie i nie są oni w stanie pracować tak jak ich koledzy. Oni w szkole jedynie poznają materiał, a uczą się go sami w domu. Taka forma nauki ma jednak wiele wad, uczeń dopiero w domu dowiaduje się czego nie wie i zostaje z tym problemem sam.
- Stosowanie metody lekcji odwróconej ma wiele zalet. Przygotowując materiał w domu, uczniowie pracują we własnym tempie, mogą pracować nad tekstem lub oglądać filmy w Internecie tyle razy, ile potrzebują, aby zrozumieć prezentowane w nich treści. Mogą wrócić do nich na drugi dzień lub poprosić kogoś o pomoc. Pracują samodzielnie i biorą na siebie odpowiedzialność za przygotowanie się do lekcji. W tej metodzie bardzo ważne jest dobrze sformułowane zadanie, które uczniowie wykonują przed lekcją. Powinno ono zmotywować ucznia do przeczytania całego tekstu lub oglądnięcia filmu, zrozumienia go i znalezienia najważniejszych informacji, tak by na lekcji można było te informacje przetwarzać i wykorzystywać jako podstawę do ćwiczeń w mówieniu. „Praca z wykorzystaniem metody odwróconej lekcji może być znakomita alternatywą dla szkolnej rutyny, pozwalającą zaktywizować uczniów i pobudzić ich do spersonalizowanego rozwoju” (Janicki, 2016, str. 37).
- **Uczenie się w grupach lub parach** – polega na wspólnej pracy kilku uczniów nad rozwiązaniem zadania. Liczba członków grupy zależy od rodzaju i obszerności tekstu, stopnia trudności zadania oraz liczby uczniów w klasie. Różne mogą być też sposoby pracy. Uczniowie mogą pracować nad takimi samymi zadaniami i porównywać później wyniki swojej pracy. Każda grupa może też otrzymać inne zadanie, a wyniki pracy wszystkich grup będą stanowiły całość. Aby dobrze wykonać zadanie, uczniowie muszą współpracować ze sobą, proponować różne rozwiązania, częstokroć zawierać kompromisy. Praca w grupie może też wyłonić lidera, który odkryje w sobie cechy przywódcze.
- **Grupy eksperckie** (Jigsaw, Puzzle) – forma pracy grupowej, polegająca na tym, że uczniowie tworzą równe pod względem ilości członków grupy tzw. pierwotne. Całość materiału zostaje podzielona na tyle części, ilu członków liczy jedna grupa. Każdy członek grupy opracowuje swoją partię materiału i wynotowuje z niej najważniejsze informacje. Następnie członkowie grup pierwotnych przechodzą do innej grupy, tzw. eksperckiej. Tu spotykają się wszyscy uczniowie, którzy pracowali nad tym samym materiałem. Porównują oni swoje informacje, dyskutują nad nimi i ujednolicają je. W ten sposób każdy członek tej grupy staje się „ekspertem” w zakresie opracowanego materiału, teraz uczniowie wracają

do grup pierwotnych i występując w roli „eksperta”, prezentują zagadnienie swoim kolegom.

- **Wzajemne czytanie (Reziprokes Lesen)** – to trzecia (po pracy grupowej i grupach eksperckich) metoda wzajemnego uczenia się. Tu uczniowie również pracują w grupach, ale w przeciwieństwie do dwóch poprzednich metod, grupy pracują nad tym samym tekstem, a każdy uczeń przyjmuje określone role. Uczeń A czyta na głos pierwszy fragment tekstu. Uczeń B streszcza przeczytany tekst własnymi słowami. Uczeń C zadaje pytania do tekstu, a pozostali członkowie grupy odpowiadają na nie. Uczeń D tworzy hipotezy odnośnie dalszego ciągu tekstu. Teraz następuje zmiana ról, na przykład w ruchu zgodnym z ruchem wskazówek zegara. Teraz uczeń B czyta na głos tekst. Uczeń C streszcza przeczytany fragment, a uczeń D zadaje pytania do tekstu. Następnie uczeń A tworzy hipotezy odnośnie dalszego ciągu tekstu, itd. Taka zamiana ról ma miejsce do zakończenia opracowania całego tekstu. Uczniowie mogą też przyjmować inne role, mogą sprawdzać nieznanne słowa w słowniku, czuwać nad właściwym wykorzystaniem czasu, oceniać pracę członków grupy, itd. Do pracy tą metodą najlepiej nadają się teksty z akcją, tak by można było przewidywać jej rozwój i ciąg dalszy.
- Metoda **stacji dydaktycznych** – polega na tym, że nauczyciel rozkłada na kilku stolikach teksty, zadania i klucze rozwiązań. Uczniowie podchodzą do stolika i zapoznają się z tekstem oraz rozwiązują zadania. Mogą to robić samodzielnie lub w grupach, mogą podchodzić do stoików (czyli stacji) w dowolnej kolejności, mogą opuścić jakieś zadanie, gdy wyda im się zbyt łatwe lub poprosić nauczyciela o pomoc, gdy nie będą umieli go rozwiązać. Ta forma pracy indywidualizuje aktywność z uczniami, uwzględniając różnice między nimi. Uczniom silniejszym daje okazję do jeszcze większego zintensyfikowania swojej nauki, uczniom słabszym pozwala wykonać ćwiczenia we własnym tempie. Uczeń cały czas aktywnie pracuje, samodzielnie zdobywając wiedzę. Metodę stacji dydaktycznych z powodzeniem można zastosować w zróżnicowanej pod względem poziomu językowego klasie.
- **Praca projektowa** – to metoda, której istotą jest samodzielna praca, integrująca wiedzę z różnych przedmiotów oraz kształtująca wiele umiejętności. Uczniowie ćwiczą komunikowanie się, argumentowanie, samodzielność, podejmowanie decyzji, odpowiedzialność za siebie i innych członków grupy, rzetelność, organizowanie pracy, samokontrolę, planowanie zadań, korzystanie z technologii cyfrowych, wyszukiwanie i selekcjonowanie informacji, gromadzenie i prezentację informacji. Praca może odbywać się w grupach badających to samo zagadnienie lub część zagadnienia. Wtedy ukończony projekt będzie spójną całością i wspólnym dziełem całej grupy. Praca nad projektem powinna skończyć się jego publiczną prezentacją, w klasie, w szkole lub w środowisku lokalnym. Wszystkie te umiejętności są dziś bardzo przydatne w życiu zawodowym. Duże firmy coraz częściej stosują bowiem prace w zespołach.

- **Uczenie się przez nauczanie** – uczniowie przyjmują rolę nauczyciela i prowadzą – pojedynczo lub w parze – część lekcji lub całą lekcję.
- **Burza mózgów** – polega na zanotowaniu w nieuporządkowany sposób wszystkich informacji, jakie uczniowie posiadają na dany temat. Następnie uczniowie zapoznają się z tekstem, dopisują nowe informacje. Praca kończy się uporządkowaniem zapisu.
- **Mapy myśli** – metoda może służyć do odwoływania się do wiedzy już posiadanej i zbierania skojarzeń, zapisywania i hierarchizowania informacji.
- **Kula śnieżna** – metoda polega na tym, że uczniowie najpierw indywidualnie szukają żądanych informacji w tekście i zapisują je. Następnie łączą się w pary, porównują notatki i ujednolicają je. Pary łączą się w czwórki i następuje dalsze ujednolicanie notatek i opracowywanie wspólnego rozwiązania. Czwórki mogą się też łączyć w ósemki, itd.
- **Poker kryterialny** uczniowie pracują w grupach. Na stoliku rozłożona jest plansza, a obok leżą karty z argumentami. Pierwszy uczeń podnosi kartę i kładzie ją w polu z pierwszorzędnymi kryteriami. Kolejni uczniowie biorą kolejne karty i postępują tak samo. Gdy już nie ma wolnego pola w kryteriach pierwszorzędnych, uczeń może umieścić swoją kartę w kryteriach drugorzędnych. Może też wymienić karty na poszczególnych polach, jeśli taką decyzję podejmie cała grupa. Usunięta karta wraca do właściciela. Grę wygrywa uczeń, który jako pierwszy umieści swoje karty na planszy. Po skończonej grze uczniowie omawiają ułożoną przez siebie hierarchię ważności i porównują z innymi grupami.
- **Piramida priorytetów** – jest bardzo cenną formą pracy wszędzie tam, gdzie występują argumenty za lub przeciw jakiejś tezie. Argumenty te można układać według stopnia ich ważności dla poszczególnych uczniów.
- **Stojące obrazy** – uczeń wychodzi na środek sali i zastyga w pewnej pozie, przedstawiając scenę lub informację z przeczytanego tekstu. Pozostali uczniowie odgadują o jaką informację chodzi.
- **Pantomima** – uczeń mimiką i gestykulacją przedstawia pewne czynności. Pozostali uczniowie odgadują o jaką czynność chodzi.
- **Placemat** – uczniowie tworzą grupy czteroosobowe. Kartkę papieru co najmniej formatu A4, dzielą na cztery części, zostawiając w środku pusty okrąg. Następnie czytają tekst, a każdy uczeń wpisuje w swojej części kartki informacje, które zrozumiał. Następnie wszyscy uczniowie zapoznają się ze wszystkimi zapisami i części wspólne wpisują w okrąg na środku kartki.
- **Łożysko kulkowe** uczniowie ustawiają się w dwa kręgi, zewnętrzny i wewnętrzny w ten sposób, że dwóch uczniów stoi zawsze naprzeciw siebie. Wymieniają oni między sobą odpowiedzi na pytania. Po minucie, na dany znak nauczyciela, uczniowie stojący w kręgu zewnętrznym przesuwają się o jedno miejsce, tak, że teraz dwóch innych uczniów stoi naprzeciw siebie i to oni wymieniają między

sobą odpowiedzi na pytania. Gra powtarza się, aż kręgi wrócą do pierwotnego ustawienia.

- **Rzymski pokój** – metoda polega na wytworzeniu skojarzeń między dobrze nam znanymi elementami, a tym, co chcemy zapamiętać. Może ona być przydatna zwłaszcza w nauce słownictwa.
- **Ankieta** – uczy zdobywania informacji, układania pytań, porządkowania i selekcji materiału.
- **Wywiad** – uczy także formułowania pytań oraz zdobywania informacji.
- **Pisanie** – indywidualne lub grupowe, wyrabia styl i wzbogaca zasób środków językowych.
- **Wyspy zrozumienia** – metoda polega na tym, że uczniowie kilka razy słuchają tego samego tekstu, za każdym razem notując to, co zrozumieli, po czym oddają kartkę koledze, czytają jego notatki i uzupełniają je. Następnie słuchają tekstu powtórnie i notują co zrozumieli.
- **Plan pionowy** – to „streszczenie” tekstu, zapisane w formie graficznej i słownej.

Program *Deutsch für mich* zakłada **rezygnację z pracy z podręcznikiem**. Stanowi on bowiem dla nauczyciela duże ograniczenie. Nie wszystkie teksty wydają się przydatne, niektóre straciły na aktualności, niektóre ćwiczenia nie do końca odpowiadają naszym oczekiwaniom. W dzisiejszych czasach, kiedy istnieje tak duża dostępność materiałów w Internecie, można samemu wyszukać odpowiednie dla naszych celów i aktualne materiały. Nauczyciel ma wtedy możliwość dostosowania tekstów do zainteresowań uczniów i ich możliwości językowych. Może też zmieniać materiały, które się nie sprawdziły i zastępować je nowymi, bardziej odpowiednimi. Decydując się na rezygnację z podręcznika, nauczyciel powinien być świadom ogromu czekającej go pracy, zwłaszcza na początku. Ale z czasem będzie dysponował pokaźnym zasobem materiałów, które będzie mógł dowolnie konfigurować i wykorzystywać.

Zintegrowane nauczanie przedmiotowo-językowe – angielski skrót CLIL oznacza, że w metodzie tej w centrum nauczania „znajduje się treść (content) i język (language), a wartość dodaną uzyskuje się poprzez ich połączenie (integrated), a także wyraźne podkreślenie (...) aktywnej roli ucznia (learning)” (Haataja i Wicke, 2015, str. 9), przy czym „środek ciężkości spoczywa na nauce języka. Uczeń ma się więc uczyć nie tyle samego języka obcego, co „uczyć czegoś w tym języku i w ten sposób ten język opanować.” (Wicke, 2016) Ale ucząc się języka uczeń zdobywa jednocześnie umiejętności, „które mu pomogą odkryć, uporządkować i kształtować świat.” (Haataja, 2008, str. 57). Nauczyciel powinien tak dobierać teksty, by były dla ucznia interesujące, by uczeń czegoś się z nich dowiedział. Tak więc język niemiecki powinien stać się narzędziem do zdobywania wiedzy. Jeśli uczeń wiedzę

tę uzna za potrzebną i interesującą, będzie starał się udoskonalić narzędzie jakim jest język niemiecki, będzie mu ono bowiem potrzebne. W ten sposób wzbudzimy w uczniu motywację wewnętrzną do nauki.

Badanie przeprowadzone przez de Graaff i współpracowników (2007, str. 603-624) wykazały, że techniki wykorzystywane w podejściu CLIL pozytywnie wpływają na rozwój strategii kompensacyjnych, stosowanych przez uczniów. Podobne cechy stosowania CLIL potwierdziło badanie opublikowane przez Annę Várkuti (2010, str. 83-92). Analiza zebranych danych ujawniła, że grupy realizujące program zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego w zakresie umiejętności konwersacyjnych „w języku obcym osiągały wyniki lepsze średnio o 24 proc. niż grupy, które nauczane były języka jako odrębnego przedmiotu.”

Sporządzanie notatek wizualnych – to bardzo przydatna forma pracy w nauczaniu języka obcego. Rozbudza bowiem wyobraźnię, działa na zmysł wzroku, jest formą dobrej zabawy i pozwala uczyć się obcojęzycznych słów i konstrukcji gramatycznych w oderwaniu od języka polskiego, osłabia zatem zjawisko interferencji, tak utrudniające wszystkim uczniom naukę języka obcego. Większość uczniów jest wzrokowcami, więc notatkę graficzną łatwiej zapamiętają. Wszystko można narysować. Zamiast więc zapisywać informacje z tekstu na tablicy w formie zdań lub punktów, można je po prostu narysować. Uczniowie patrząc zaś na rysunki będą mogli werbalnie wyrażać zanotowane treści. Świetnie nadają się do tego czasowniki wyrażające proste czynności, np. prasowanie, jazda konna czy mycie samochodu. Ale narysować można też czynności bardziej skomplikowane lub całkowicie abstrakcyjne lub nawet konstrukcje gramatyczne.

X. WYKORZYSTANIE NARZĘDZI ICT

Nowoczesne technologie coraz śmielej wkraczają do naszych szkół. Trudno już dziś wyobrazić sobie polską szkołę bez technologii informacyjno-komunikacyjnych. Korzystanie z nich może „przyspieszać proces uczenia się języka, uruchamiać dodatkowe pokłady motywacji oraz edukować w zakresie możliwości wykorzystanie TIK do nauki języka (i nie tylko)” (Basińska, 2017, str. 5).

Także obowiązująca obecnie podstawa programowa nakłada na szkołę obowiązek stwarzanie uczniom warunków „do nabywania wiedzy i umiejętności potrzebnych do rozwiązywania problemów z wykorzystaniem metod i technik wywodzących się z informatyki, w tym logicznego i algorytmicznego myślenia, programowania, posługiwania się aplikacjami komputerowymi, wyszukiwania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł, posługiwania się komputerem i podstawowymi urządzeniami cyfrowymi oraz stosowania tych umiejętności na zajęciach z różnych przedmiotów” (Dz. U. z 2018r. poz. 1679).

Szkoła ma także obowiązek przygotować uczniów do życia w społeczeństwie informacyjnym.

Tak więc nauczyciel języka niemieckiego powinien „stwarzać uczniom warunki do nabywania umiejętności wyszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł oraz dokumentowania swojej pracy z (...) zastosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych” (Dz. U. z 2018r. poz. 1679). Warunek ten można spełnić poprzez stosowanie metody lekcji odwróconej, która bazuje na samodzielnej pracy uczniów. Nauczyciel podaje zadanie do wykonania, a uczeń samodzielnie szuka informacji w Internecie, wybiera te potrzebne, odrzuca pozostałe, opracowuje zagadnienie.

Podstawa programowa nakłada na każdego nauczyciela obowiązek poświęcania dużej „uwagi edukacji medialnej, czyli wychowaniu uczniów do właściwego odbioru i wykorzystania mediów” (Dz. U. z 2018r. poz. 1679). Młodzi ludzie korzystają z mediów społecznościowych na co dzień, kontaktują się ze sobą za ich pomocą, wykorzystują do nauki i rozrywki. Nauczyciel powinien ich więc przygotować do bezpiecznego korzystania z nich, wskazywać zagrożenia i niebezpieczeństwa.

Do najpopularniejszych mediów społecznościowych w Polsce należą:

- Facebook,
- Instagram,
- Pinterest,
- Snapchat,

- komunikatory Messenger i Twitter oraz
- platforma e-learningowa.

Za ich pomocą nauczyciel może kontaktować się z uczniami, przysyłać im informacje, udostępniać materiały audiowizualne, itd.

Uczniowie mogą przysyłać sobie informacje i materiały, współpracować przy wykonywaniu wspólnego zadania, np. projektu.

Nieprzebranym źródłem materiałów i informacji jest Internet. Każdy jego użytkownik może bezpłatnie skorzystać z otwartych zasobów edukacyjnych. Materiały tam zamieszczone można swobodnie kopiować i rozpowszechniać, rozbudowywać, zmieniać i przystosowywać do swoich potrzeb.

Materiałów do pracy można szukać na różnych portalach internetowych. Najpopularniejsze z nich to YouTube i Vimeo.

Istnieje bogata lista stron internetowych, specjalnie poświęconych nauczaniu języka niemieckiego i zawierających materiały zdedykowane:

- www.pasch-net.de,
- www.deutschlern.net,
- www.planet-schule.de,
- www.planet-wissen.de,
- *e-podręczniki*.

W serii *Deutsch lernen mit Caroline* znajduje się cała gama materiałów uporządkowanych tematycznie lub według zagadnień gramatycznych.

Do dyspozycji nauczyciela i uczniów pozostają także następujące aplikacje i programy:

- programy Power Point i Prezi – służą do przygotowywania prezentacji multimedialnych,
- Coggle – służy do tworzenia map myśli,
- LanguageGuide – znajdują się tu tematycznie uporządkowane słowniki obrazkowe do nauki 18 języków, w tym języka niemieckiego,
- Quizlet – służy do tworzenia prostych pomocy dydaktycznych, np. fiszek ze słowami lub wyrażeniami,,
- Learning Apps – umożliwia tworzenie własnych zadań do nauki języka niemieckiego,
- Kahoot, Socrative i Quizizz – służą do tworzenia quizów językowych, z których uczniowie korzystają przy pomocy smartfonów.

Edukując uczniów medialnie nauczyciel powinien przygotować ich „do bezpiecznego poruszania się w przestrzeni cyfrowej, w tym nawiązywania i utrzymywania opartych na wzajemnym szacunku relacji z innymi użytkownikami sieci” (Dz. U. z 2018 r. poz. 1679) oraz poświęcić nieco czasu na przybliżenie uczniom zasad przestrzegania praw autorskich.

XI. ELEMENTY INTERDYSCYPLINARNE W PROGRAMIE – KOMPETENCJE KLUCZOWE

Kompetencje kluczowe, w tym kompetencje niezbędne na rynku pracy, to „połączenie wiedzy, umiejętności oraz postaw warunkujących sukces na kolejnych etapach edukacyjnych oraz w życiu zawodowym i prywatnym” (Centrum Edukacji Nauczycielskiej, Gdańsk).

„Potrzeby współczesnego rynku pracy i wymagania gospodarki opartej na wiedzy wyznaczają określone oczekiwania wobec ludzi młodych kończących edukację, jak też wszystkich pracujących i poszukujących pracy. Pozyskanie pracy przez młodzież wymaga zdobycia kwalifikacji zawodowych oraz rozwijania własnych kompetencji. Młodzież powinna czas nauki przeznaczyć na intensywne kształcenie i rozwój kompetencji zawodowych i osobistych. W trakcie kształcenia młodzieży nauczyciele powinni zwracać szczególną uwagę na możliwość konkretnego odniesienia wiedzy i kompetencji do praktyki i wykorzystania jej w realnych zadaniach zawodowych.” (Łoś, Reszka, 2010, str. 7).

Kompetencje kluczowe, to kompetencje podstawowe, bez których nie można kształtować kompetencji zawodowych, niezbędnych do wykonywania określonego zawodu.

W swoim najnowszym zaleceniu (Dz. U. UE C189 z dn. 4 czerwca 2018 r.) rada Unii Europejskiej wyróżnia 8 kompetencji kluczowych.

- 1) Aby rozwijać uczniowskie kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji, nauczyciel powinien:
 - stosować ćwiczenia wprowadzające i utrwalające nowe słownictwo,
 - stosować ćwiczenia umożliwiające uczniom nabywanie wiedzy i umiejętności w zakresie używania nowych konstrukcji gramatycznych,
 - stosować ćwiczenia rozumienia tekstu słuchanego i czytanego,
 - zachęcać uczniów do tworzenia wypowiedzi ustnych oraz reagowania na wypowiedzi ustnie i pisemne,
 - stosować ćwiczenia rozwijające tworzenie wypowiedzi pisemnych, np. notatki, wiadomość email, wpisu na blogu, SMS’a, listu prywatnego i formalnego, listu otwartego, streszczenia tekstu, wywiadu, ulotki, ankiety, zaproszenia, wiadomości, artykułu do gazetki szkolnej, itd.
 - stosować ćwiczenia rozwijające zdolność do inicjowania, podtrzymywania i kończenia rozmowy,
 - posługiwać się w czasie lekcji językiem niemieckim zarówno w sytuacjach wydawania poleceń jak i wyjaśniania nowego słownictwa i zagadnień gramatycznych,

- stwarzać sytuacje dydaktyczne, w których uczniowie będą się komunikować w parach lub grupach, na forum klasy; prowadzić różnego rodzaju dyskusje lub np. współpracować poza szkołą w ramach projektu edukacyjnego.
- 2) Aby rozwijać uczniowskie kompetencje w zakresie wielojęzyczności, nauczyciel powinien:
- stosować ćwiczenia polegające na przetwarzaniu tekstu w języku niemieckim na tekst w języku polskim oraz w innych, znanych uczniom językach,
 - stosować ćwiczenia polegające na przetwarzaniu tekstu w języku polskim na tekst w języku niemieckim,
 - zachęcać do korzystania ze źródeł obcojęzycznych, np. niemiecko- i anglojęzycznych zasobów internetowych,
 - zachęcać do pracy z aplikacjami językowymi,
 - stosować ćwiczenia uświadamiające uczniom pochodzenie wyrazów z innych języków,
 - przybliżać uczniom kontekst kulturowy i językowy krajów niemieckiego obszaru językowego,
 - kształtować świadomość różnic i podobieństw między językami.
- 3) Aby rozwijać uczniowskie kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii, nauczyciel powinien:
- wykorzystywać w nauczaniu umiejętność logicznego myślenia, np. poprzez samodzielne formułowanie przez uczniów reguł,
 - rozwijać „umiejętność zadawania pytań, poszukiwania odpowiedzi, stosowania zasad i procesów w codziennych sytuacjach, chęć szukania przyczyn i oceniania zasadności” (Stanowski, 2017, str. 9),
 - pokazywać możliwości stosowania w uczeniu się mnemotechnik,
 - stosować ćwiczenia i zadania rozwijające umiejętność argumentacji,
 - stosować zadania wymagające myślenia, porównywania, klasyfikowania, analizowania, interpretowania, wyciągania wniosków, itd.,
 - stosować formy pracy wspierające samodzielność – metodę projektu, metodę lekcji odwróconej, metodę LdL,
 - korzystać z języka symboli,
 - stosować ćwiczenia polegające na analizie wykresów i tabel,
 - stosować teksty umożliwiające zdobywanie wiedzy i stosowanie pojęć z zakresu matematyki oraz nauk przyrodniczych,
 - umożliwiać uczniom posługiwanie się sprzętem technicznym.
- 4) Aby rozwijać uczniowskie kompetencje cyfrowe, nauczyciel powinien:
- stosować ćwiczenia doskonalące umiejętność „sięgania do nowych źródeł informacji” (Stanowski, 2017, str. 9)

- stosować sposoby pracy umożliwiające uczniom krytyczną analizę, przetwarzanie i gromadzenie danych,
- korzystać z możliwości edycji plików w chmurze,
- umożliwiać uczniom przygotowywanie prezentacji multimedialnych,
- korzystać i umożliwiać uczniom korzystanie z technologii informacyjno-komunikacyjnej, np. komputera, laptopa, smartfona, rzutnika multimedialnego, tablicy interaktywnej oraz innych urządzeń cyfrowych,
- korzystać z poczty elektronicznej w kontaktach z uczniami,
- korzystać z Facebooka i innych mediów społecznościowych w kontaktach z uczniami,
- korzystać z dziennika elektronicznego,
- pracować na platformie edukacyjnej,
- zachęcać uczniów do umieszczania swoich wpisów na blogach oraz do prowadzenia blogów,
- zachęcać uczniów do uczestnictwa w kursach online,
- zachęcać uczniów do współpracy online z innymi uczniami oraz klasami, także z krajów niemieckiego obszaru językowego,
- przeprowadzać wspólne akcje,
- przybliżyć uczniom zasad bezpiecznej pracy w sieci.

5) Aby rozwijać uczniowskie kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się, nauczyciel powinien:

- stwarzać sytuacje umożliwiające uczniom uświadamianie sobie własnych potrzeb i możliwości oraz kształtowanie na ich podstawie własnych zachowań,
- rozwijać wśród uczniów umiejętność wyciągania wniosków z własnych błędów,
- przybliżyć uczniom zasady planowania, organizowania i oceniania własnej nauki,
- rozwijać wśród uczniów umiejętność zarządzania czasem i informacjami,
- doskonalić wśród uczniów umiejętność motywowania się do nauki poprzez stawianie sobie coraz to wyższych celów,
- zachęcać uczniów do pokonywania trudności w nauce i życiu osobistym,
- stwarzać sytuacje umożliwiające uczniom uświadomienie sobie ich własnego obszaru do rozwoju,
- stosować zadania umożliwiające branie przez uczniów odpowiedzialności za swoją naukę,
- stosować metody uczenia się we współpracy, np. pracę w grupach, pracę w grupach eksperckich, metodę „wzajemnego czytania” (Reziprokes Lesen),
- pracować metodą lekcji odwróconej,
- stosować metody współpracy w grupie, umożliwiając negocjowanie rozwiązania zadania, dochodzenie do kompromisu,
- zachęcać uczniów do refleksji nad własnym stylem uczenia się,
- pomagać uczniom w rozwijaniu własnych strategii uczenia się,

- pomagać uczniom w monitorowaniu ich własnych postępów,
 - współpracować z innymi uczniami i nauczycielami,
 - zachęcać uczniów do dokumentowania własnej nauki,
 - stwarzać uczniom możliwość określania swoich mocnych i słabych stron,
 - stosować teksty umożliwiające uczniom orientowanie się w aktualnych wydarzeniach politycznych, gospodarczych i społecznych.
- 6) Aby rozwijać uczniowskie kompetencje obywatelskie nauczyciel powinien:
- udostępniać uczniom aktualne informacje polityczne, gospodarcze i społeczne,
 - umożliwiać uczniom pełnienie różnych ról w zespole,
 - zachęcać uczniów do angażowania się w działalność publiczną,
 - przybliżyć uczniom pojęcia, takie jak sprawiedliwość społeczna, prawa człowieka, wolność,
 - uświadamiać uczniom fakt przynależności do wspólnoty lokalnej,
 - propagować uczniowską współpracę międzynarodową,
 - dostarczać uczniom wiedzy na temat aktualnych procesów społecznych
 - przybliżyć zasady działania struktur państwa i Unii Europejskiej,
 - odnosić się w treściach lekcji do uniwersalnych wartości,
 - zachęcać do angażowania się w działalność publiczną,
 - promować osoby działające dla dobra wspólnego,
 - kierować się w doborze ćwiczeń ich przydatnością poza szkołą.
- 7) Aby rozwijać uczniowskie kompetencje w zakresie przedsiębiorczości, nauczyciel powinien:
- stwarzać uczniom możliwości realizacji projektów edukacyjnych,
 - zachęcać uczniów do organizowania samodzielnej pracy,
 - zachęcać uczniów do kreowania pomysłów,
 - umożliwiać uczniom samodzielne organizowanie i uczestnictwo w pracy zespołowej,
 - umożliwiać uczniom prezentowanie efektów swojej pracy,
 - promować i pomagać uczniom w promocji projektów i idei w środowisku,
 - omawiać biografie naukowców i wynalazców oraz ich dzieła,
 - omawiać biografie osób, które osiągnęły sukces w biznesie,
 - promować wiedzę dotyczącą przedsiębiorczości,
 - inspirować do samodzielnego poznawania zasad prowadzenia biznesu,
 - rozwijać umiejętność prezentowania treści, negocjacji, mediacji, kierowania zespołem, przyjmowanie roli lidera,
 - kształtować umiejętności, które uczniowie będą mogli wykorzystać w pracy zawodowej,
 - kształtować umiejętność napisania życiorysu, listu motywacyjnego i podania o pracę,

- kształtować umiejętność zachowania się podczas rozmowy kwalifikacyjnej,
 - umożliwiać uczniom ćwiczenie przemówień i wystąpień publicznych.
- 8) Aby rozwijać kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej, nauczyciel powinien:
- umożliwić uczniom poznawanie wytworów niemieckiej kultury,
 - umożliwić poznawanie lokalnych zwyczajów i tradycji niemieckich,
 - zachęcać do czytania fragmentów dzieł literackich z niemieckiego obszaru językowego,
 - umożliwiać oglądanie niemieckich filmów i przedstawień teatralnych,
 - zachęcać do przygotowywania przedstawień teatralnych, wieczorów poezji niemieckiej, itd.,
 - zachęcać do śpiewania piosenek niemieckich,
 - organizować wycieczki do krajów niemieckiego obszaru językowego,
 - rozwijać wrażliwość i poczucie przyjemności z odbioru niemieckich dzieł sztuki,
 - organizować i zachęcać uczniów do udziału w konkursach i projektach poświęconych tradycjom i kulturze niemieckiej, itd.,
 - wykorzystywać w trakcie lekcji materiały o kulturze niemieckiej,
 - zachęcać do czytania niemieckich dzieł literackich, do oglądania niemieckich filmów,
 - zachęcać do własnej ekspresji artystycznej.

XII. SPOSOBY OCENIANIA OSIĄGNIĘĆ EDUKACYJNYCH UCZNIÓW

„Ocenianie osiągnięć edukacyjnych ucznia polega na rozpoznawaniu przez nauczycieli poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności w stosunku do:

wymagań określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego (...) oraz wymagań edukacyjnych wynikających z realizowanych w szkole programów nauczania”.(Dz. U. z 2018 r. poz. 1457, 1560, 1669 i 2245 wraz z późn. zmianami, Rozdział 3a, art. 44b, ustęp 3).

W ustawie sformułowane zostały też najważniejsze cele oceniania. Są to:

- 1) informowanie ucznia o poziomie jego osiągnięć edukacyjnych oraz o postępach w tym zakresie;
- 2) udzielanie uczniowi pomocy w nauce poprzez przekazanie uczniowi informacji o tym, co zrobił dobrze i jak powinien się dalej uczyć;
- 3) udzielanie wskazówek do samodzielnego planowania własnego rozwoju;
- 4) motywowanie ucznia do dalszych postępów w nauce i zachowaniu;
- 5) dostarczanie rodzicom i nauczycielom informacji o postępach i trudnościach w nauce ucznia oraz o szczególnych uzdolnieniach ucznia;
- 6) umożliwienie nauczycielom doskonalenia organizacji i metod pracy dydaktyczno-wychowawczej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1457, 1560, 1669 i 2245 wraz z późn. zmianami, Rozdział 3a, art. 44b, ustęp 3).

Sposób oceniania w znaczący sposób wpływa na stosunek ucznia do przedmiotu. Powinno ono wspierać ucznia w jego rozwoju. Oceniając osiągnięcia edukacyjne ucznia nauczyciel powinien koncentrować się na tym, co uczeń umie, a nie na tym, czego nie umie. Wszystkie formy sprawdzania wiedzy i umiejętności, nawet krótkie kartkówki, powinny być zapowiadane z pewnym wyprzedzeniem. Tylko wtedy bowiem otrzymamy rzetelną informację o stanie wiedzy i umiejętności ucznia. Ocena dotyczyć powinna konkretnego działania ucznia, tak by wiedział on, co zrobił dobrze, a co należy poprawić.

Uczeń powinien znać konkretne wymagania, zakres i formę sprawdzianu. Sprawdzeniu podlegać powinny najważniejsze obszary wiedzy umiejętności. Nie chodzi przecież o to, by ucznia przyłapać na niewiedzy, ale by sprawdzić jego rzeczywistą wiedzę. Uczeń winien znać zatem już przed sprawdzianem kryteria oceny. Zgodnie z ustawą o systemie oświaty (Dz. U. z 2018 r. poz. 1457, 1560, 1669 i 2245 wraz z późn. zmianami, Rozdział 3a, art. 44b, ustęp 3) uczeń może uzyskać stopień tylko za spełnienie określonych wymagań, a nie za wysiłek włożony w przygotowanie się do odpowiedzi ustnej lub sprawdzianu. Nic nie stoi jednak na przeszkodzie, by

nagrodzić ucznia ustną pochwałą za postęp w stosunku do poprzednich dokonań i za włożony trud, który być może nie zaowocował jeszcze dobrym stopniem, ale tak się stanie w niedalekiej przyszłości, jeśli uczeń nadal będzie wykazywał taką postawę. W ocenie osiągnięć edukacyjnych ucznia warto także uwzględnić stopień trudności zadania w stosunku do górnej granicy możliwości ucznia.

Istotny jest też sposób przekazania uczniowi informacji o ocenie. Jak zwykle i tu ważne jest nie tylko, *co* ktoś mówi, ale przede wszystkim *jak* mówi. Ocena powinna zostać zaakceptowana, ponieważ tylko wtedy spełni swoją wspierającą rozwój ucznia rolę.

Uczeń powinien mieć także wrażenie, że nauczyciel wykazuje autentyczne zainteresowanie jego wynikami i przyjacielską postawę, a ocena jest sprawiedliwa. Uczeń przyjmie wszelką krytykę, jeśli będzie przekonany, że jest słuszna. Nauczyciel nie powinien zatem stosować żadnych negatywnych uogólnień, ale koncentrować się na faktach. Może przedstawić swój stosunek do tych faktów, np. że martwi go kolejne nieprzygotowanie ucznia do lekcji oraz swoje oczekiwania, np. że przygotowuje się na następną lekcję.

Dobrze ustalona i przekazana informacja o ocenie spełniać będzie swoją funkcję motywacyjną i zachęci ucznia do większego wysiłku

Oceniając osiągnięcia edukacyjne ucznia warto zastosować strategię: ocenianie – sprawdzanie (O-S). W ramach tej strategii wyróżnić można sześć faz:

- 1) ustalenie wymagań programowych,
- 2) budowa skali ocen,
- 3) dobór sprawdzanych treści,
- 4) stworzenie sytuacji egzaminacyjnej,
- 5) ustalenie wyników sprawdzianu,
- 6) ustalenie oceny wyrażonej stopniem szkolnym.

Ocenianiu podlegają różne aktywności uczniów:

- odpowiedzi ustne,
- dłuższe i krótsze sprawdziany,
- kartkówki,
- testy nauczycielskie,
- zadania domowe,
- projekty,
- prace praktyczne, a także:
- obserwacja działań uczniowskich i
- rozmowy z uczniami.

Ważne jest, by akcenty rozłożone były w miarę równomiernie, by nie dominowały np. odpowiedzi ustne lub kartkówki.

Testy nauczycielskie (pedagogiczne) powinny być konstruowane zgodnie z zasadami pomiaru dydaktycznego. Konstruując test pedagogiczny nauczyciel powinien odwoływać się do wymagań edukacyjnych. Zawierać one powinny cele nauczania wyrażone językiem zoperacjonalizowanym, tj. wyrażać zamierzone osiągnięcia uczniów. Operacjonalizacja celów nauczania polega na ich uszczegółowieniu i skonkretyzowaniu. Tylko cele zoperacjonalizowane umożliwiają dokładne sprawdzenie, czy zostały one osiągnięte. (Niemierko, 1975).

Test nauczycielski powinien zawierać różne kategorie taksonomiczne i poziomy wymagań, tzn. kategorie operacyjnych celów nauczania powinny być ułożone hierarchicznie, od najniższych do najwyższych.

Operacyjne definiowanie celu nauczania obejmuje kolejno trzy etapy:

- 1) określenie i nazwanie czynności, której wykonanie ma być uważane za osiągnięcie celu,
- 2) opisanie istotnych warunków, w których czynność ma być wykonywana,
- 3) ustalenie kryteriów, których spełnienie pozwoli uznać czynność za opanowaną (Sołtys, 1997, str.19)

Konstruując test nauczycielski należy pamiętać o uwzględnieniu zadań z wszystkich czterech poziomów oraz zachowaniu proporcji między nimi:

- A. Zapamiętanie wiadomości (np. test z lukami, ze słowami podanymi do uzupełnienia, zadania na dobieranie przyporządkowanie, krótka odpowiedź pojedyncza, wymienianie, podpisanie obrazków, uzupełnienie formy gramatycznej, itd.).
- B. Zrozumienie wiadomości (np. test z lukami bez podanych słów do uzupełnienia, zadania na dobieranie – klasyfikacja, uporządkowanie, zadania wielokrotnego wyboru z jedną odpowiedzią prawdziwą, zadania typu prawda/nieprawda, uzupełnienie formy gramatycznej, itd.).
- C. Stosowanie wiadomości w sytuacjach typowych (np. test z lukami bez podanych słów do uzupełnienia, zastąpienie słów synonimami, przekształcenie formy gramatycznej, itd.).
- D. Stosowanie wiadomości w sytuacjach nietypowych (np. zadania wielokrotnego wyboru ze zmienną liczbą prawidłowych odpowiedzi, napisanie tekstu spójnego na określony temat z użyciem określonego słownictwa, itd.).

„Zadanie testowe jest to najmniejsza niezależna część testu wymagająca od badanego udzielenia odpowiedzi” (Sołtys, 1997: 34). Jedno zadanie:

- powinno być trafne w stosunku do sprawdzanej czynności,
- powinno dotyczyć tylko jednej czynności i trudności,
- powinno być sformułowane jednoznacznie i precyzyjnie,
- powinno mieć czytelną i przejrzystą formę,
- powinno mieć formę dostosowaną do możliwości ucznia,
- nie powinno zawierać podwójnej negacji,
- nie powinno zawierać podpowiedzi dla innego zadania,
- powinno sprawdzać tylko treści ważne na dalszych etapach nauki przedmiotu,
- może zawierać obrazki lub grafiki – będzie bardziej atrakcyjne,
- powinno mieć jednolity układ graficzny,
- powinno być punktowane w systemie 0 – 1 pkt. (Sołtys, 1997, str. 34).

Zadania w teście powinny być tak ułożone, by ich trudność wzrastała. Czas niezbędny do rozwiązania testu nauczyciel powinien tak ustalić, by raczej nie istniała konieczność jego pełnego wykorzystania.

Konstrukcję testu nauczycielskiego należy rozpocząć od sporządzenia kartoteki testu, najlepiej w formie tabelarycznej. Da nam ona pełny przegląd treści, które chcemy sprawdzić i pozwoli zachować proporcje między nimi i ułożyć je hierarchicznie. Na początku należy wybrać interesujący nas zakres tematyczny i dokonać jego analizy pod kątem możliwości sformułowania określonych typów zadań. Następnie należy sporządzić listę elementów treści nauczania, czyli czynności, które uczeń miał opanować z danego zakresu materiału. Kolejnym krokiem będzie ustalenie ogólnej liczby zadań i dokonanie ich podziału według kategorii celów i wymagań na poszczególne stopnie szkolne (Sołtys, 1997, str. 43).

Proponuję konstruowanie testu pedagogicznego, który będzie się składał z czterech poziomów.

- 1) Poziom wymagań koniecznych oraz poziom podstawowy będzie zawierał razem 10 zadań testowych. Norma zaliczająca dla poziomu wymagań koniecznych wynosi 8 zadań, a dla poziomu podstawowego 10 zadań. Aby otrzymać ocenę dopuszczającą, uczeń musi uzyskać 8-10 punktów. Do uzyskania oceny dostatecznej uczeń potrzebuje 11-13 punktów.
- 2) Poziom rozszerzający zawiera 6 zadań. Norma zaliczająca ten poziom wynosi 4 zadania. Uczeń, który osiągnął 14-16 punktów uzyskuje ocenę dobrą, przy czym musi uzyskać minimum 10 punktów z poziomu podstawowego + 4 punkty z poziomu rozszerzającego.
- 3) Poziom dopełniający zawiera 4 zadania, a norma zaliczająca ten poziom wynosi 3 zadania. Uczeń, który zdobył 17-19 punktów (przy czym przynajmniej 10 punktów

z poziomu podstawowego + 4 punkty z poziomu rozszerzającego + przynajmniej 3 punkty z poziomu dopełniającego, otrzymuje ocenę bardzo dobrą. Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który uzyskał 20 punktów, a więc maksymalną liczbę.

W teście zastosowano kumulatywną skalę wymagań na poszczególne stopnie szkolne. Na ocenę bardzo dobrą uczeń musi wykonać przynajmniej normy zadań przewidziane dla każdego poziomu wymagań.

Informacja zwrotna jest swego rodzaju uzasadnieniem oceny, informacją, co uczeń zrobił dobrze i gdzie popełnił błędy. Dobra informacja zwrotna zawiera cztery elementy (Sterna 2006, str. 96):

1. Wyszczególnienie i docenienie dobrych elementów pracy ucznia.
2. Odnotowanie tego, co wymaga poprawienia lub dodatkowej pracy ze strony ucznia.
3. Wskazówki – w jaki sposób uczeń powinien poprawić pracę.
4. Wskazówki – w jakim kierunku uczeń powinien pracować dalej.

„Systematyczne przekazywanie uczniom i jego rodzicom – w sposób zrozumiały i czytelny dla odbiorcy informacji zwrotnej na temat poziomu osiągnięć/postępów ucznia w zakresie poszczególnych umiejętności językowych” (Dz. U. z 2018 r. poz. 1679) wynika wprost z podstawy programowej i jest obowiązkiem każdego nauczyciela.

Informacja zwrotna umożliwia uczniowi zastanowienie się nad własnym stylem uczenia się i może doprowadzić do dalszego rozwoju procesu uczenia się. John Hatti (2009) uważa, że nauczyciel powinien wczuć się w „perspektywę ucznia i z niej stworzyć różnorodne i wymagające możliwości uczenia się”. Uczniowie „rozumieją swój proces uczenia się dopiero wtedy, gdy mają możliwość zobaczenia swojego procesu uczenia się i wzbudzenia w sobie refleksji, gdy np. zdadzą sobie sprawę, jak zrozumieli dane zadanie i jak go wykonali, co ich zainteresowało i jakiej pomocy do jego wykonania potrzebowali” (Hatti, 2007).

Hatti określa trzy płaszczyzny, których dotyczy informacja zwrotna:

- Zadanie i jego zrozumienie – w jaki sposób zadanie zostało zrozumiane i opracowane,
- Proces uczenia się – droga, którą idzie uczeń w swoim procesie uczenia się, pomysły na alternatywne sposoby uczenia się, poszczególne kroki i strategie w uczeniu się,
- Zdolność do samoregulacji – zdolność planowania swojej drogi rozwoju, obserwacja samego siebie i właściwa samoocena.

Nauczyciel winien zatem starać się, by uczeń wzbudził w sobie refleksję na tych trzech płaszczyznach, wtedy będzie ona pełna i umożliwi uczniowi pełny rozwój.

Informacja zwrotna powinna być przekazywana na bieżąco, gdyż jest bardzo skutecznym elementem motywacji uczniów. Nauczyciel powinien najpierw docenić wysiłek ucznia, wskazać, co zrobił dobrze i udzielić pochwały. Potem musi wskazać błędy i udzielić rady, jak je poprawić.

W ocenianiu osiągnięć edukacyjnych uczniów ważną rolę odgrywa też **samoocena uczniowska**. Poprzez nią uczniowie wyrażają stopień osiągnięcia założonych celów uczenia się. Początkowo dotyczy ona przede wszystkim pozytywnych stron oraz popełnionych błędów. Z czasem staje się bardziej pogłębiona – uczeń artykułuje, w jaki sposób może swoje braki usunąć, a ostatnim etapem jest refleksja na temat własnego sposobu uczenia się. Uczeń jest w stanie określić, jak może się uczyć lepiej, by osiągnąć kolejne cele. Istnieje wiele technik dokonywania samooceny. Poniżej przedstawiam tylko kilka z nich, np.:

- Metoda świateł drogowych – uczniowie oznaczają swój stopień przygotowania do sprawdzianu lub wykonaną pracę kolorem zielonym (dobrze), żółtym (średnio) i czerwonym (słabo).
- Metoda niedokończonych zdań – nauczyciel prosi uczniów o dokończenie następujących zdań, np.: Na dzisiejszej lekcji nauczyłem się... . Dużą trudność sprawiło mi... . itd.
- Technika TAK/NIE – po zakończeniu lekcji nauczyciel prosi uczniów, którzy zrozumieli materiał o podniesienie karteczki z napisem TAK. Pozostali podnoszą karteczki z napisem NIE. Jest to informacja dla nauczyciela, ilu uczniów osiągnęło cel lekcji.
- Technika kosza i walizki nauczyciel rysuje na tablicy kosz i walizkę. Uczniowie zapisują na karteczkach to, co zapamiętali z lekcji i co wydało im się ważne, a na innych karteczkach, co wydaje im się zbędne i przyklepiają te karteczki odpowiednio w koszu i walizce.

Bardzo ważnym elementem oceniania kształtującego jest także **ocena koleżeńska**. Uczeń mówi, co podobało mu się w pracy kolegi, a gdzie zauważył błędy. Uczniowi łatwiej wczuć się w rolę innego ucznia, ponieważ sam jest na podobnym etapie znajomości języka i ma te same trudności. Dzięki zastosowaniu oceny koleżeńskiej uczniowie stają się bardziej samodzielni w swoim procesie uczenia się i bardziej świadomi swoich potrzeb. Wzrasta u nich poczucie własnej wartości, a co za tym idzie motywacja do dalszej nauki. Oceny koleżeńskiej nie należy łączyć ze stopniem. Byłoby to dla uczniów trudne, a z drugiej strony nie taka jest jej rola.

Na zakończenie okresu lub roku szkolnego, nauczyciel dokonuje **oceny sumatywnej**, a więc podsumowującej.

Program *Deutsch für mich* przypomina, że liczenie średniej ocen – w tym średniej ważonej – jest niezgodne z obowiązującymi przepisami. Ustawa o systemie oświaty (Dz. U. z 2018 r. poz. 1457, 1560, 1669 i 2245 wraz z późn. zmianami) stwierdza, że „ocenianie osiągnięć edukacyjnych ucznia polega na rozpoznawaniu przez nauczycieli poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności w stosunku do: wymagań określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego (...) oraz wymagań edukacyjnych wynikających z realizowanych w szkole programów nauczania”. Jedynym punktem odniesienia do ustalenia oceny śródrocznej lub rocznej jest zatem spełnienie przez ucznia – bądź nie – odpowiednich wymagań edukacyjnych.

Ocenianie **uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi** wymaga wiele taktu i staranności. Często mają oni zaniżone poczucie własnej wartości i niepewność własnych umiejętności. Taka ocena powinna doceniać najmniejszy wysiłek ucznia i podkreślać pozytywne strony jego pracy. Wszelkie wątpliwości powinny być rozstrzygane na jego korzyść. Wskazane jest, by nauczyciel na początku pracy poznał aspiracje i cele ucznia. Będzie je mógł uwzględnić w ocenie.

Sposób sprawdzania wiedzy i umiejętności takich uczniów należy dostosować do ich możliwości percepcyjnych. Nauczyciel powinien w szczególności:

- nie uwzględniać przy ocenie prac pisemnych błędów wynikających z niedosłuchu lub niedowidzenia i nie oceniać ich strony estetycznej,
- błędy w pisowni oceniać opisowo, udzielając wskazówek co do sposobu ich poprawienia,
- przygotowywać mniejsze partie materiału do sprawdzenia. Trudności w odbiorze bodźców na drodze słuchowej lub wizualnej powodują, że uczeń szybciej się męczy, co może spowodować wyłączenie się myślowe,
- przy przekazywaniu poleceń zwrócić uwagę czy uczeń je zrozumiał, a w razie potrzeby należy udzielić dodatkowych wyjaśnień,
- w przypadku sprawdzianów pisemnych odpowiednio przygotować zestawy zadań, np. napisać je odpowiednio większymi literami i z większym kontrastem,
- wydłużyć czas pisania sprawdzianów,
- uwzględnić wolniejsze tempo pracy,
- stosować jak najczęściej testy wyboru,
- umożliwić zaliczanie materiału programowego partiami,
- nie „wrywać” takich uczniów do odpowiedzi. Wiąże się to dla nich ze zbyt dużym stresem, który negatywnie wpływa na odpowiedź,

- nie oceniać czytania głośnego przed zespołem klasowym. Uczeń taki powinien czytać głośno tylko tekst opracowany uprzednio w domu.

Ocenianie uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się (dysgrafia, dysleksja, dysortografia) powinno odbywać się w oparciu o opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej. Nauczyciel jest zobowiązany do przestrzegania zawartych w nich zaleceń i dostosowania sposobów oceniania do rodzaju dysfunkcji tych uczniów.

XIII. EWALUACJA PROGRAMU

Ewaluacja jest ważną częścią programu *Deutsch für mich*, gdyż pozwala określić jego mocne i słabe strony oraz wprowadzać korekty nawet w trakcie jego realizacji. Harriet Talmage (Galant, 2012, str. 84-91) zaproponowała pięć rodzajów pytań do wykorzystania w ewaluacji programów nauczania:

- pytania o wartość wewnętrzną programu – dotyczą zgodności prezentowanych treści programowych ze stanem wiedzy z określonej dziedziny oraz zasadnością ułożenia i prezentowania treści,
- pytania o wartość instrumentalną programu – dotyczą przeznaczenia oraz adresata programu. Chodzi o informację, w jaki stopniu uczniowie opanowali treści programowe,
- pytania o wartość względną programu – to pytania dotyczące osiągnięć uczniów, łatwości realizacji programu, wymagań dotyczących bazy materialnej szkoły, charakteru i specyfiki szkoły oraz potrzeb społeczności lokalnej. Zadaje się je w celu porównania kilku programów i wyboru najlepszego.
- pytania o możliwość optymalizacji programu – dotyczą poprawy skuteczności w realizacji programu, np. Jak udoskonalić program? Jakie inne metody i formy pracy wprowadzić? Itd.,
- pytania o ostateczną decyzję – to pytania dotyczące podjęcia decyzji o realizacji, modyfikacji bądź odrzuceniu danego programu.
- „Działania ewaluacyjne mogą dotyczyć oceny programu nauczania w trakcie jego wdrażania, lub po wdrożeniu” (Galant, 2012, str. 84-91). W związku z tym wyróżniamy:
 - ewaluację formatywną, która pozwala wprowadzać zmiany na bieżąco oraz modyfikować te jego założenia, które się nie sprawdziły oraz
 - ewaluację sumatywną, która przeprowadzona zostanie po zakończeniu realizacji programu i zakończy się decyzją o kontynuacji bądź zaprzestaniu jego wdrażania.

W ewaluacji programu nauczania nauczyciel powinien uwzględnić w sposób specjalny pracę z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Może w tym celu przeanalizować osiągnięte przez nich wyniki nauczania oraz zadać sobie kilka pytań, np.:

- Czy w dostateczny sposób wspierałem rozwój tych uczniów?
- Czy wsparcie to było wszechstronne i uwzględniało ich indywidualne potrzeby?
- Czy udało mi się stworzyć odpowiedni klimat na lekcji?
- Czy zbudowałem partnerskie i nacechowane życzliwością relacje z uczniami?
- Czy zbudowałem pełne zaufania relacje z ich rodzicami?
- Czy właściwie organizowałem przestrzeń nauczania?
- Czy odpowiednio dostosowywałem materiały do potrzeb tych uczniów?
- Czy udzielałem im wsparcia technicznego?

- Czy dostosowałem treści programowe do ich potrzeb i możliwości?
- Czy stosowałem odpowiednie metody i formy pracy?
- Czy sposoby oceniania postępów tych uczniów motywowały ich do nauki i wspierały ich rozwój?

Odpowiedzi na te pytania będą podstawą do modyfikacji programu nauczania w obszarze pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

XIV.BIBLIOGRAFIA

- Ballweg S., Drumm S., Hufeisen B., Klippel J., Pilypaityte L., (2013), *Deutsch Lehren lernen, Wie lernt man die Fremdsprache Deutsch?*, Stuttgart: Ernst Klett Sprachen.
- Basińska A. (2017). W: *Języki obce, Zestawy materiałów, część I, zestaw 5, Teoria w pigułce*, Warszawa: ORE.
- Bigaj J. (2006), „*Metody aktywizujące na lekcjach języka niemieckiego i nie tylko*”, *Języki Obce w Szkole*, nr 4, wrzesień – październik.
- de Graaff, R., Koopman, G. J., Anikina, Y., Westhoff, G. (2007) *An Observation Tool for Effective L2 Pedagogy in Content and Language Integrated Learning (CLIL)*. W: *The International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, nr 10, str. 603-624.
- Edmondson W. J., House J., (2006), *Einführung in die Spracherforschung*, Tübingen, UTB Sprachwissenschaft,
- Galant Anna, (2012), *Ewaluacja programów nauczania*. W: *Programy nauczania w rzeczywistości szkolnej. Tworzenie – wybór – ewaluacja*, Warszawa ORE
- Haataja K. *Curriculum lingua (2007)*, Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print, Tamoere.
- Haataja K., Wicke R. *Sprache und Fach – Integriertes Lernen in der Zielsprache Deutsch*, München, Hueber Verlag, 2015.
- Hatti J. (2009), *Visible Learning – a synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*, London, Routledge.
- Hatti J. (2013), *Lernen sichtbar machen, Überarbeitete deutschsprachige Ausgabe von „Visible Learning“*
- Łoś E., Reszka A., *Metody nauczania stosowane w kształtowaniu kompetencji kluczowych, Języki obce, Podręcznik metodyki operacyjnej*, Lublin
- Niemierko B. (1975), *ABC testów osiągnięć szkolnych*, WSiP.
- Okoń W. (1998), *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Warszawa.
- Piotrowski S. (2019) *Strategie komunikacyjne, czyli jak uczyć się radzą sobie z deficytami leksykalnymi w klasie języka obcego*, *Języki obce w szkole*,
- Sołtys D., Szmigiel K. (1997), *Doskonalenie kompetencji nauczycieli w zakresie diagnozy edukacyjnej*, Wydawnictwo zamiast Korepetycji, Kraków.
- Stanowski M. (2017) *Teoria w pigułce*, ORE.
- Sterna D.(2006) *Ocenianie kształtujące w praktyce*. Warszawa: CEO.
- Várkuti, A. (2010) *Linguistic Benefits of the CLIL Approach*. W: *International CLIL Research Journal*, nr 1.
- Wicke R., „*Entwicklung von Lehr- und Lern- sowie Diagnosematerialien für CLILiG*”, referat podczas konferencji „*Fach- und sprachintegriertes Lernen in der Zielsprache Deutsch – Herausforderungen und Perspektiven für globale Zusammenarbeit in Forschung und Praxis*“, Heidelberg, 2-4.07.2016.

AKTY PRAWNE

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lipca 2018 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1679),

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz. U. z 2019 poz. 639),

Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (Dz. U. UE C189 z dn. 4 czerwca 2018 r).

Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, (Dz. U. z 2018 r. poz. 1457, 1560, 1669 i 2245 wraz z późn. zmianami.)

Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (tekst ujednolicony) (Dz. U. z 2018 r. poz. 996, 1000, 1290 i 1669),

Europejski System Opisu kształcenia Językowego, 2001

Rozporządzenie z dnia 9 sierpnia 2017 roku w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z dnia 25 sierpnia 2017 poz. 1591).

Deklaracja z Salamanki oraz wytyczne dla działań w zakresie specjalnych potrzeb edukacyjnych przyjęte przez Światową Konferencję Dotyczącą Specjalnych Potrzeb Edukacyjnych: Dostęp i Jakość. Salamanka, Hiszpania 7-10 czerwca 1994. UNESCO,

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych ogłoszona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2016 roku (Dz. U. z 2012 poz. 1169).

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

Bar M., Gołębiowska A., Kopec B., (2016), Raport z ewaluacji wewnętrznej, pobrane z: www.plastykjaroslaw.pl/dokumenty/DOKUMENTY_2014/ewaluacja_2016.ppt,

(dostęp 17.06.2019). CEN, Gdańsk, pobrane z: <https://www.cen.gda.pl/wsparcie-szkol-i-placowek/magazyn/sites/26/2015/12/Skuteczne-rozwijanie-kompetencji-kluczowych-na-ryнку-pracy.pdf>,

Janicki B., *Lekcja odwrócona*, Trendy 4/2016, pobrane z: http://www.bc.ore.edu.pl/Content/897/T416_Lekcja+odwrocona.pdf, (dostęp 5.06.2019).

Jurewicz A., Kompetencje kluczowe w edukacji, ORE, pobrane z: https://www.ore.edu.pl/images/files/POWER/zarzadzanie_oswiata/Prezentacja%20-Kompetencje%20kluczowe%20w%20edukacji.pdf, (dostęp 16.06.2019).

Kowalczyk B., *Zmień zasady – odwróć lekcję!* pobrane z: https://cyfrowaakademia.ceo.org.pl/sites/cyfrowaakademia.ceo.org.pl/files/zmien_zasady_gry_-_odwroc_lekcje.pdf, (dostęp 8. 06.2019).

MEN, „Wychowawcza rola szkoły – wychowanie do wartości”, pobrano z: <http://wartowiedziec.pl/edukacja-kultura-i-sport/30069-wychowawcza-rola-szkoly-informacja-men>, (dostęp 12.06.2019).

Pracuj.pl, (2018), pobrano z: <https://porady.pracuj.pl/zycie-zawodowe/10-zasad-pracy-w-zespole/> , (dostęp 20.06.2019).

Świetlicka J., pobrano z: <http://www.edukator.org.pl/2010/metody/metody.html>, (dostęp 16.06.2019).

ZNP, Oddział w Gliwicach, (2006), *Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w polskim systemie oświaty*, 2006, pobrano z: <http://gliwice.znp.edu.pl/%E2%80%A2uczen-ze-specjalnymi-potrzebami-edukacyjnymi-w-polskim-systemie-oswiaty/> (dostęp 10.06.2019).

Pobrano z: <http://prostaedukacja.pl/szybka-nauka/rzymski-pokj/>, (dostęp 26.06.2019).

Waldemar Grzebień. Nauczyciel dyplomowany języka niemieckiego w II Liceum Ogólnokształcącym im. Króla Jana III Sobieskiego w Krakowie z 33-letnim stażem pracy, pełniący w latach 2008-2014 funkcję doradcy metodycznego w Krakowie w zakresie nauczania języka niemieckiego, trener, autor programów szkoleń i materiałów szkoleniowych z zakresu metodyki nauczania języka niemieckiego. Autor następujących publikacji „Nauczanie języka niemieckiego metodą CLIL”, „Wielokulturowość na lekcjach języka niemieckiego”, „Działanie innowacyjne”, itd.